

LIETUVOS GYVENTOJŲ NUOMONĖ APIE PREVENCINES PROGRAMAS: INFORMUOTUMAS IR KETINIMAS JOSE DALYVAUTI

UŽSAKOVAS – Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

2015 m. gegužės 5 d.

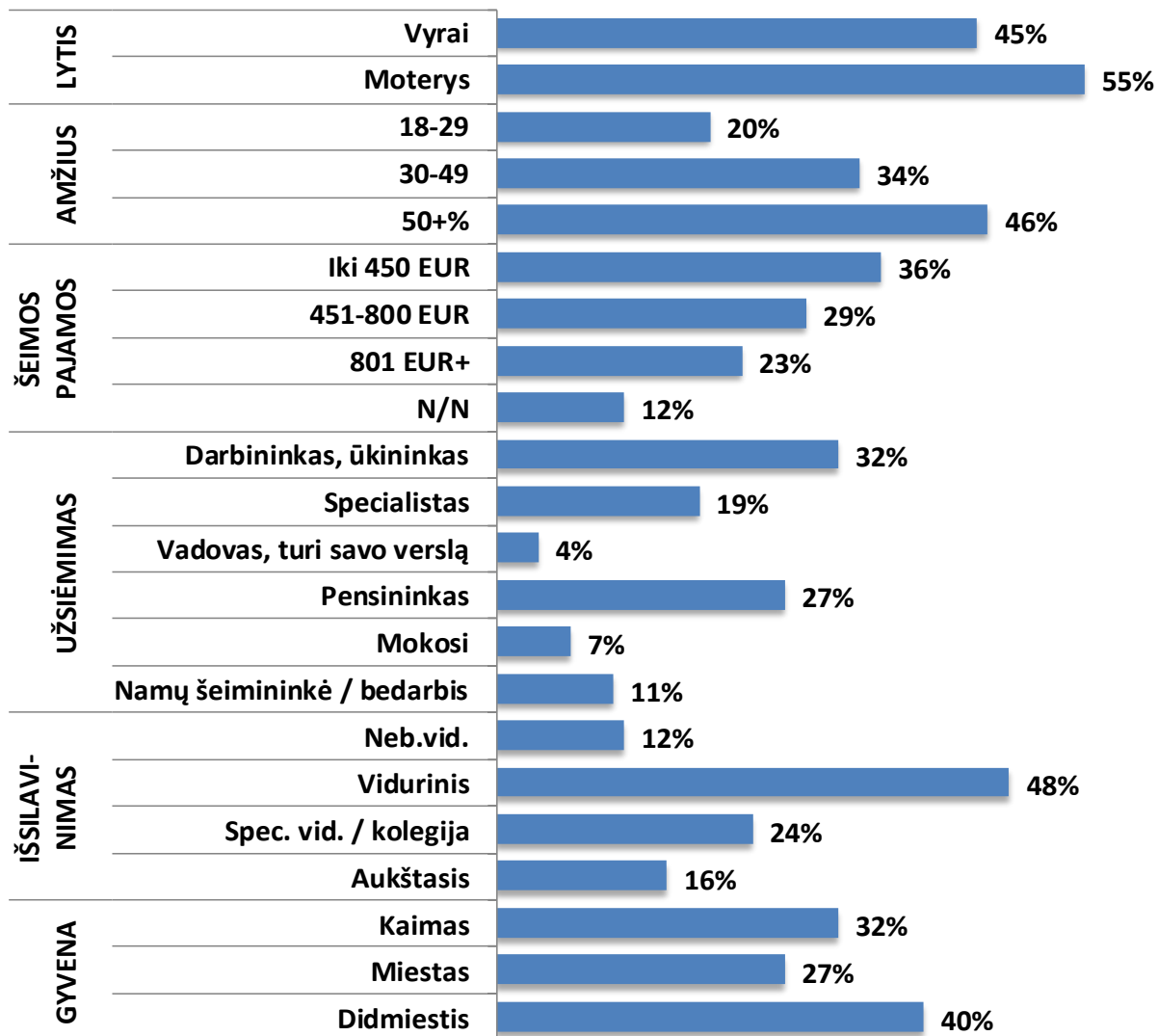
Pranešėjas

UAB „Baltijos tyrimai“ direktoriaus pavaduotojas Romas Mačiūnas

- Tyrimas „Lietuvos gyventojų nuomonė apie prevencines programas: informuotumas ir ketinimas jose dalyvauti“, buvo atliktas pagal 2014.10.29 Valstybinės ligonių kasos prie SAM ir UAB „Baltijos tyrimai“ sutartį Nr.1SUT-475.
- Apklausa vyko 2015 metų kovo mėnesį. Viso apklausta 1000 Lietuvos gyventojų, 129 atrankos taškuose. Tyrimo rezultatai atspindi 18 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų nuomonę pagal lytį, amžių, išsimokslinimą, gyvenvietės tipą. Rezultatų paklaida +/- 3,5 proc.
- Respondentų atranka: Apklausei buvo naudojama atsitiktinė (tikimybinė) reprezentatyvi daugiapakopė stratifikuota maršrutinė atranka. Toks respondentų atrankos principas leidžia užtikrinti maksimaliai atsitiktinę atranką ir vienodą tikimybę gyventojams dalyvauti apklausoje.
- Apklauso metodas: Tyrimas buvo atliekamas visose Lietuvos apskrityse individualių interviu būdu (respondento namuose). Tyrimo klausimai buvo įtraukti į UAB “Baltijos tyrimai” kiekvieną mėnesį atliekamą Nacionalinio Omnibuso apklausą (Lietuvos barometras Nr. 263).
- Patikrinimas: Atlikus apklausą, duomenys buvo patikrinti pagal duomenų tikrinimo algoritmą (ar nėra suvedimo klaidų). Tik išsamiai patikrinus suvestų duomenų kokybę buvo skaičiuojami galutiniai tyrimo rezultatai.

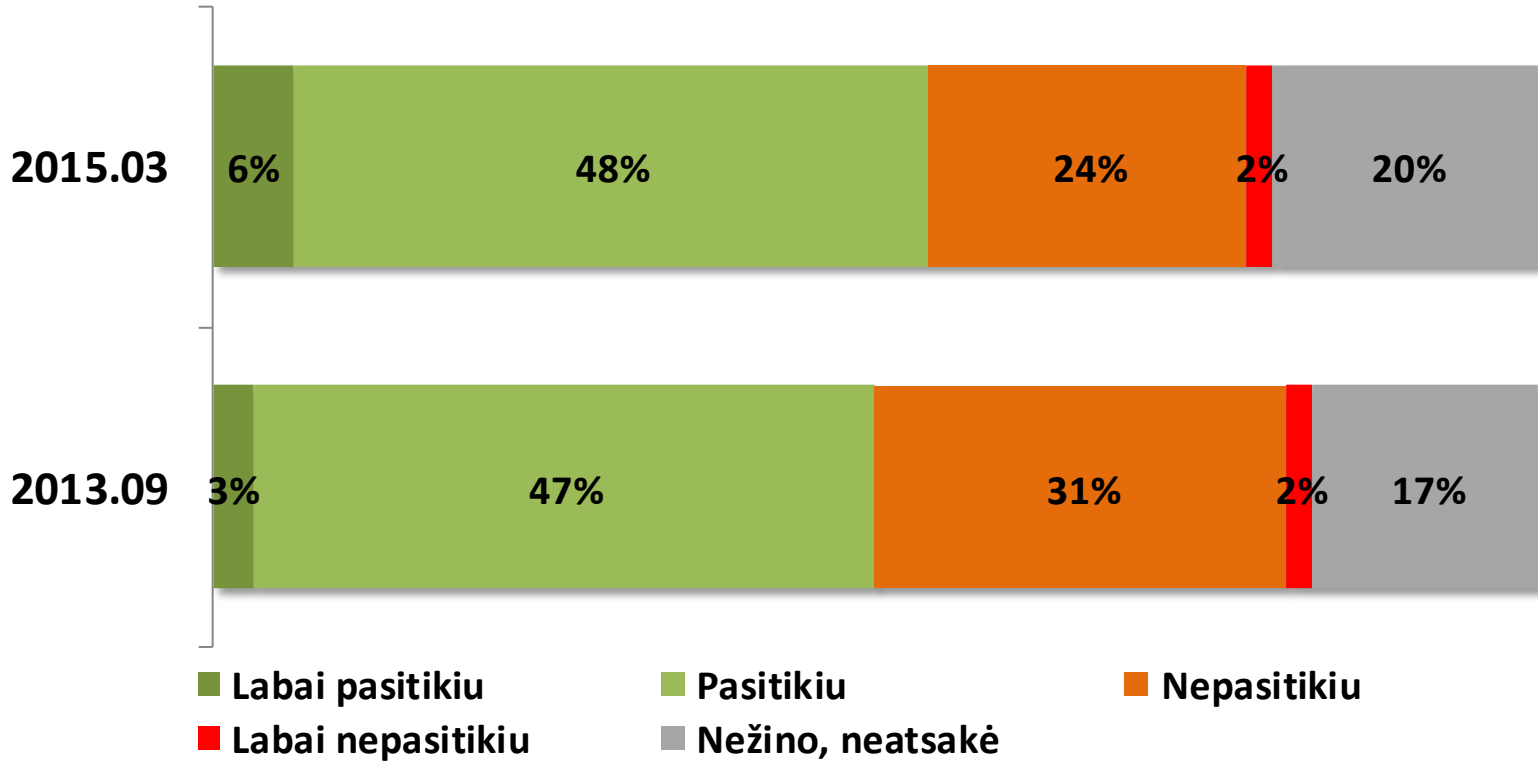
APKLAUSTŲ GYVENTOJŲ SOCIO-DEMOGRAFINĖS CHARAKTERISTIKOS

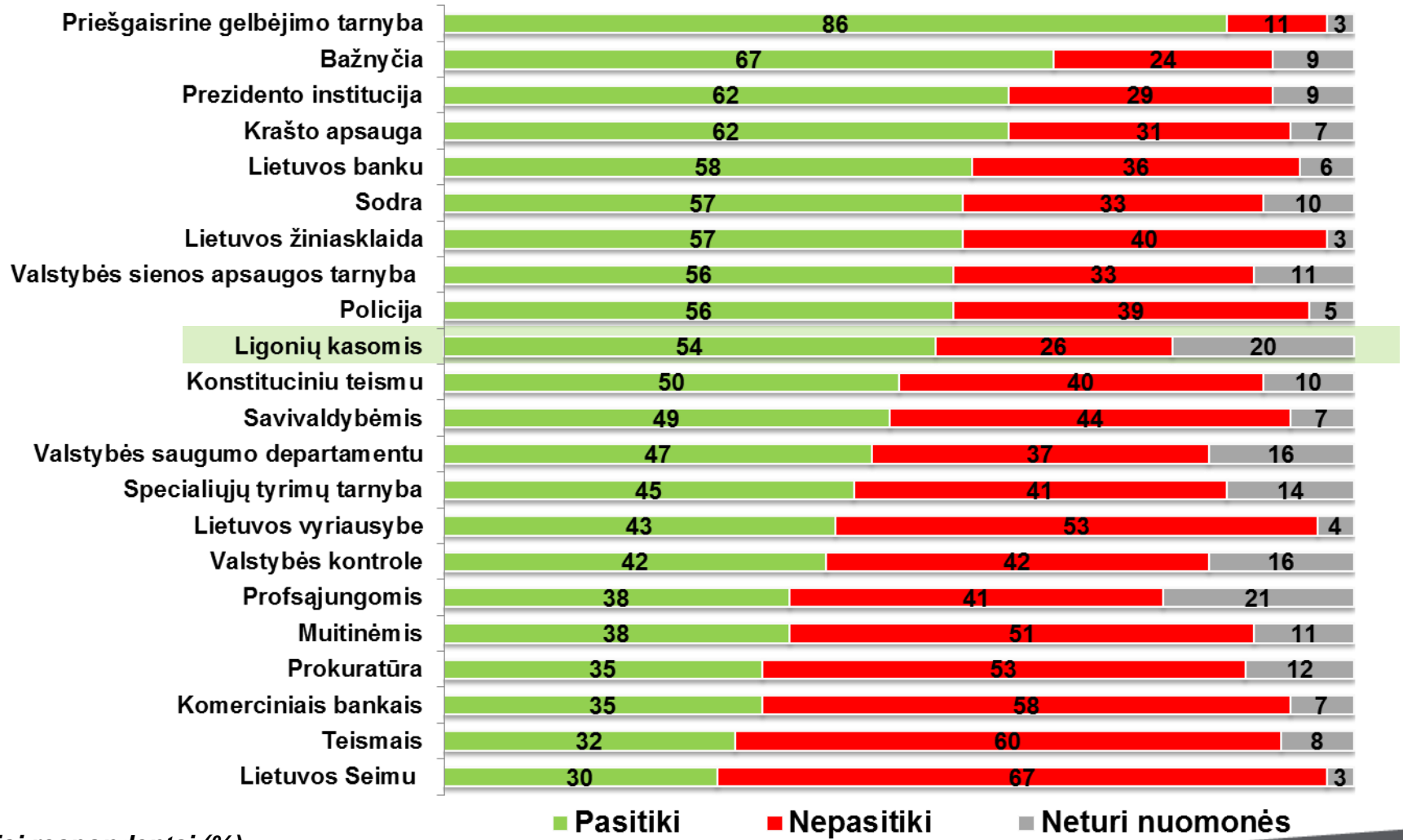
PASITIKĖJIMAS INSTITUTAIS

AR JŪS PASITIKITE LIGONIŲ KASOMIS?

Visi respondentai (%)

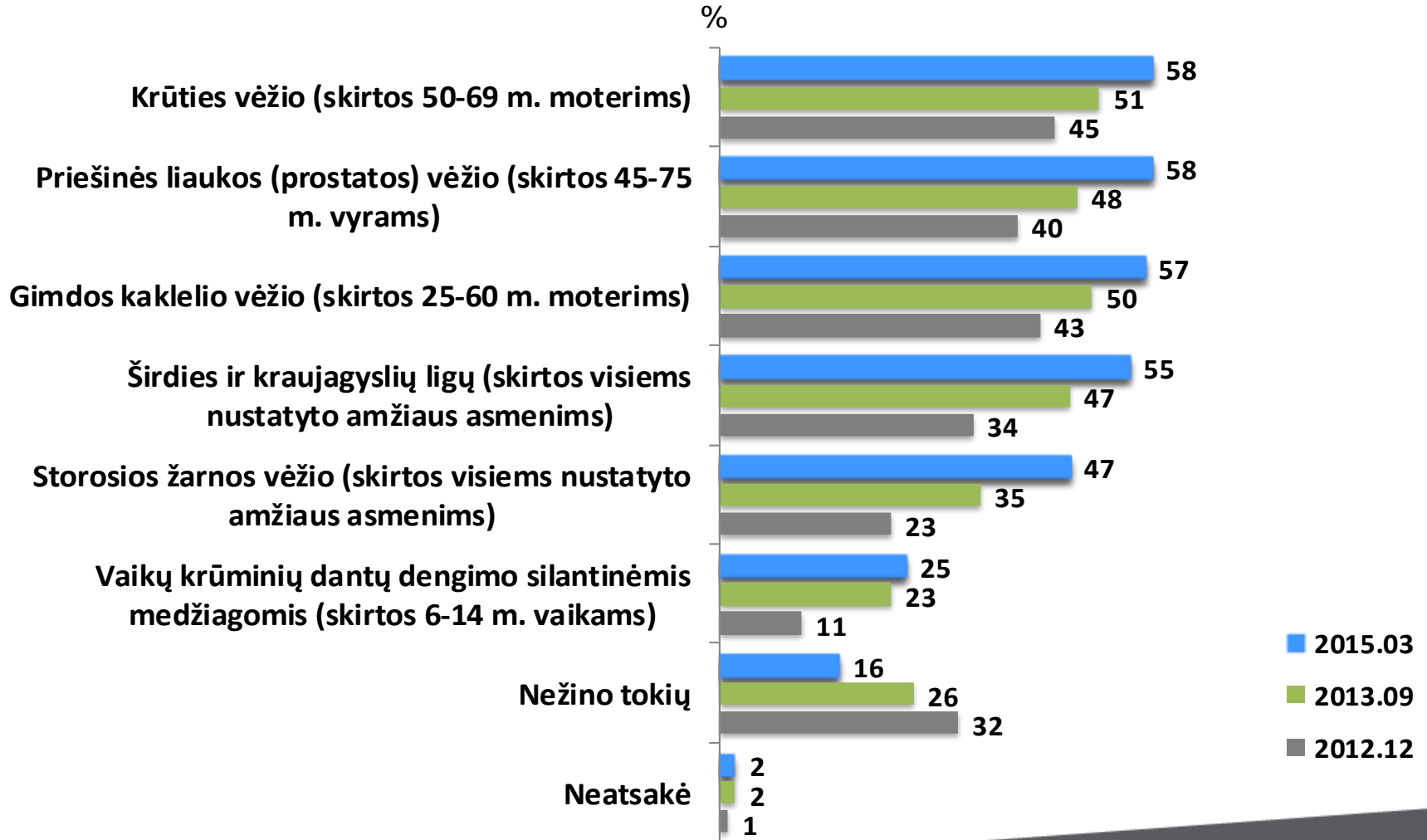
PASAKYKITE, AR JŪS PASITIKITE, AR NEPASITIKITE KIEKVIENU IŠ ŠIŲ INSTITUTŲ?

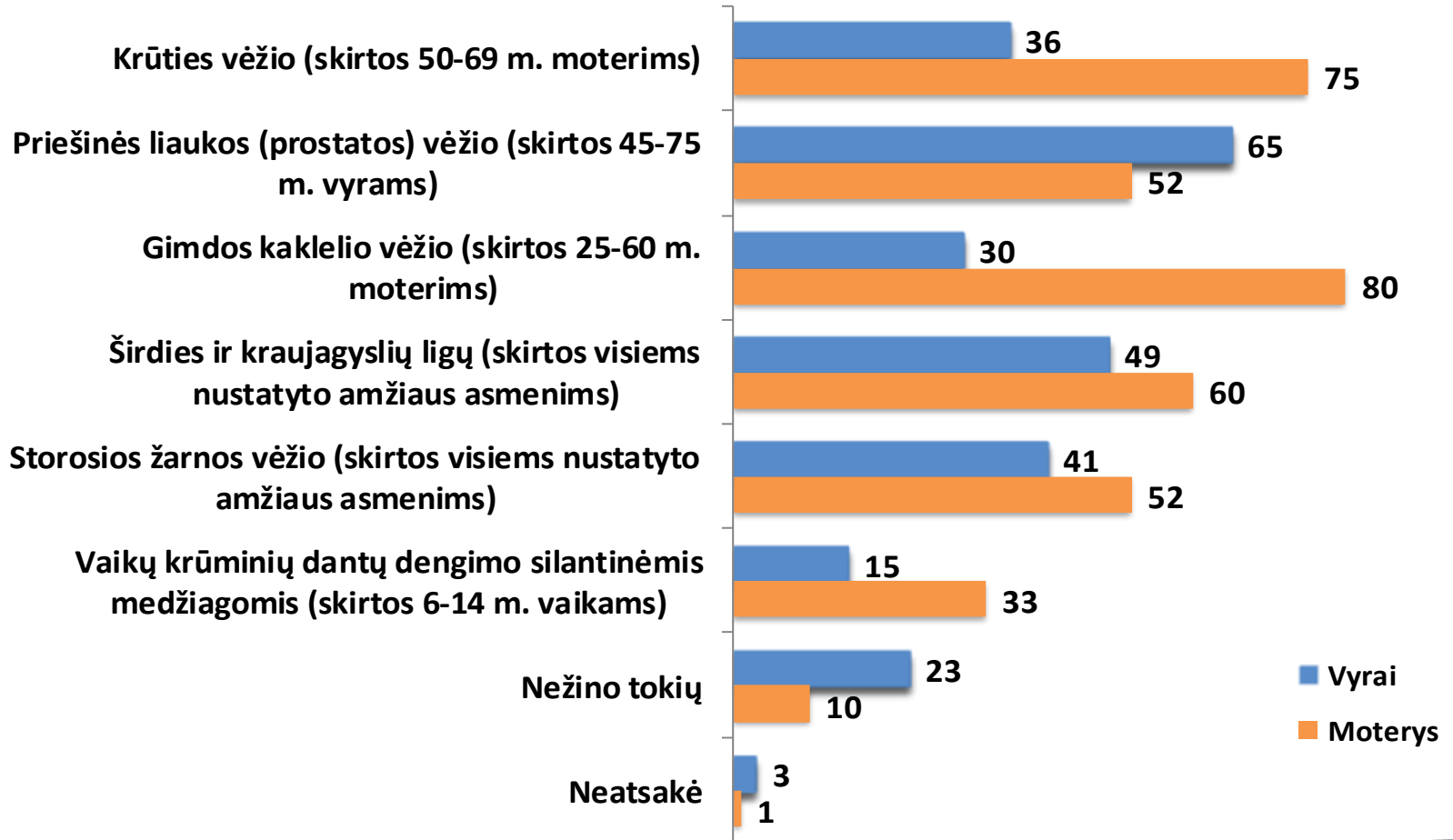
Visi respondentai (%)

PAGRINDINIAI REZULTATAI: PREVENČINĖS PROGRAMOS

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

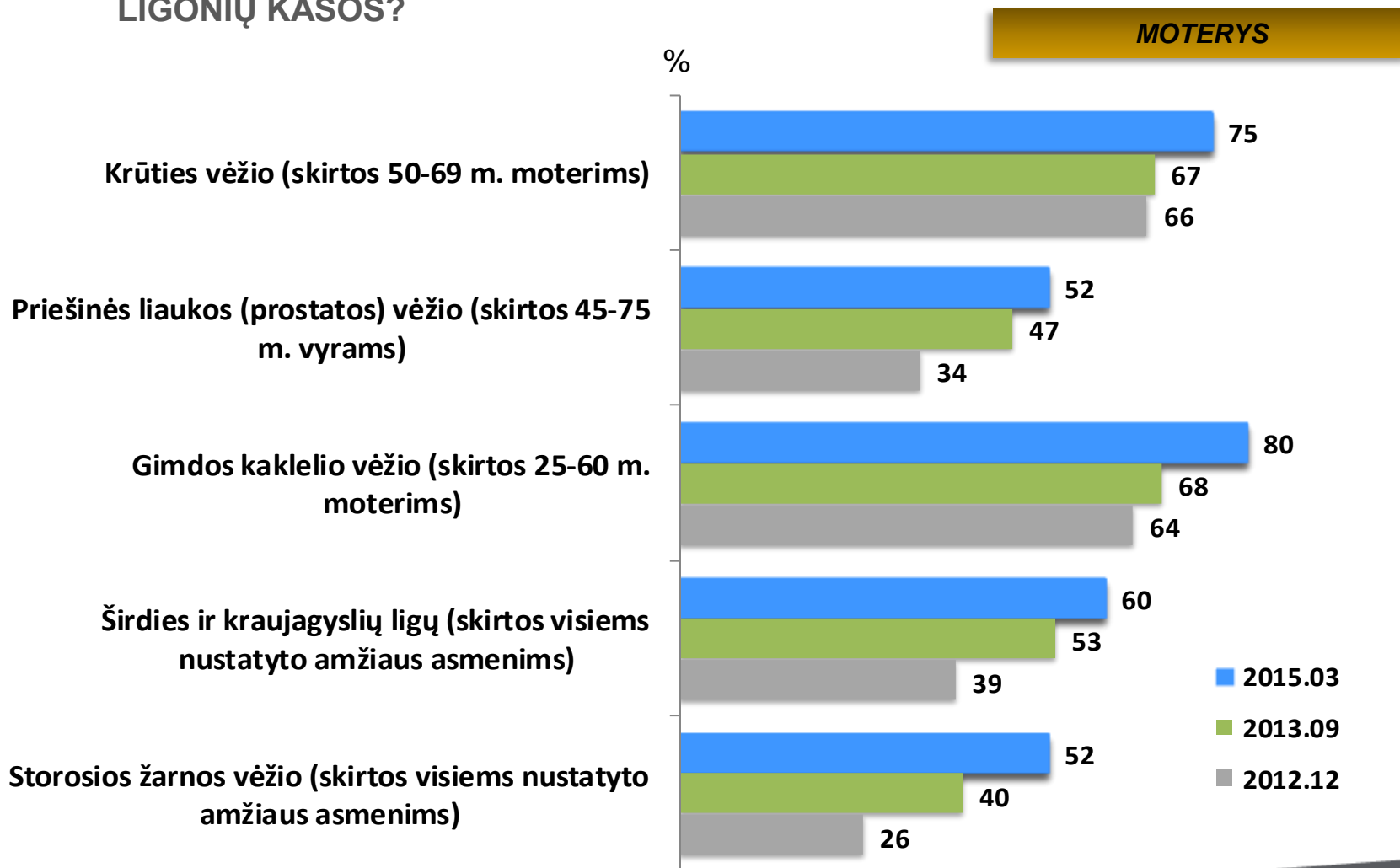

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

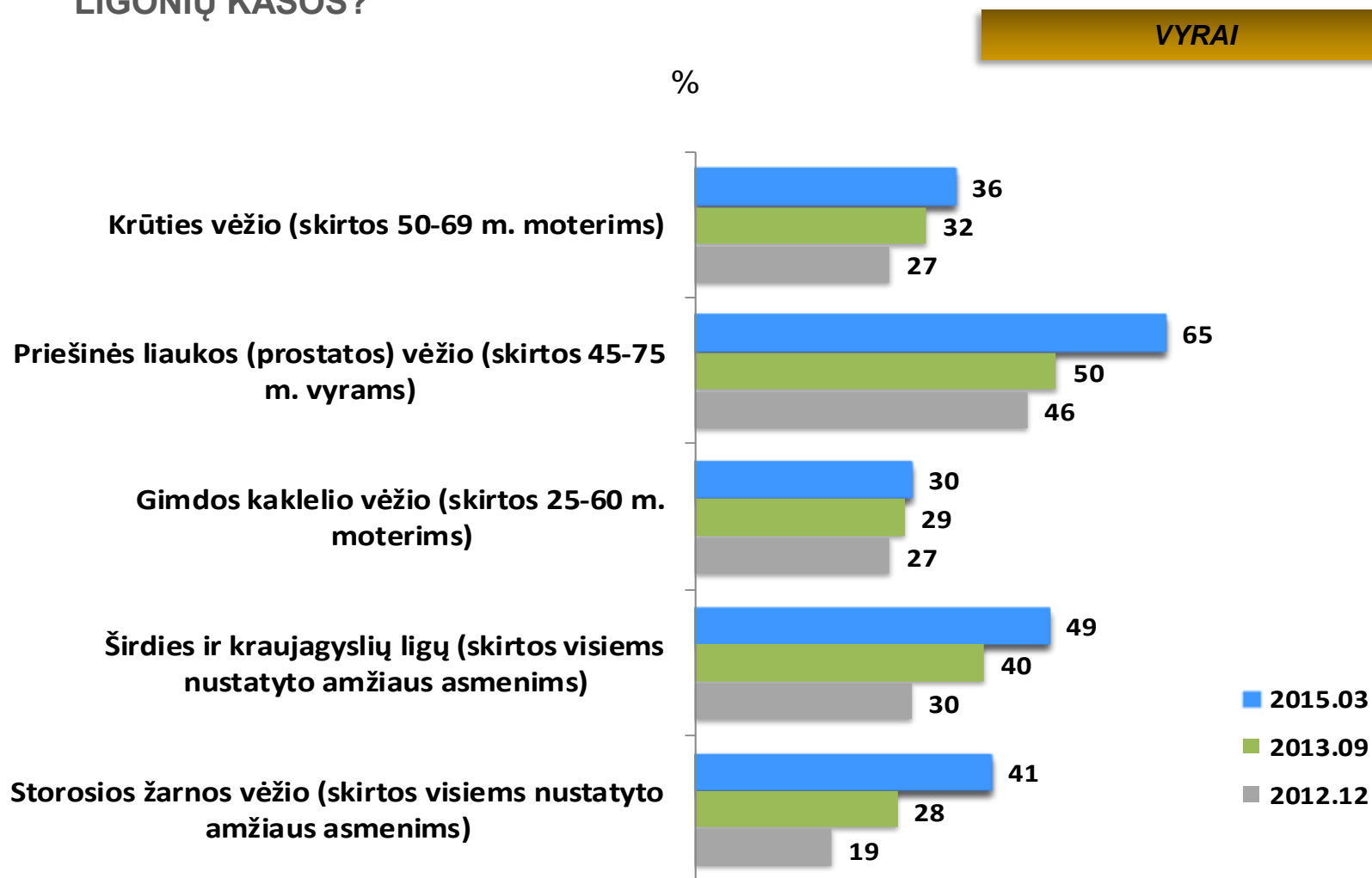
Visi apklaustieji (%)

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

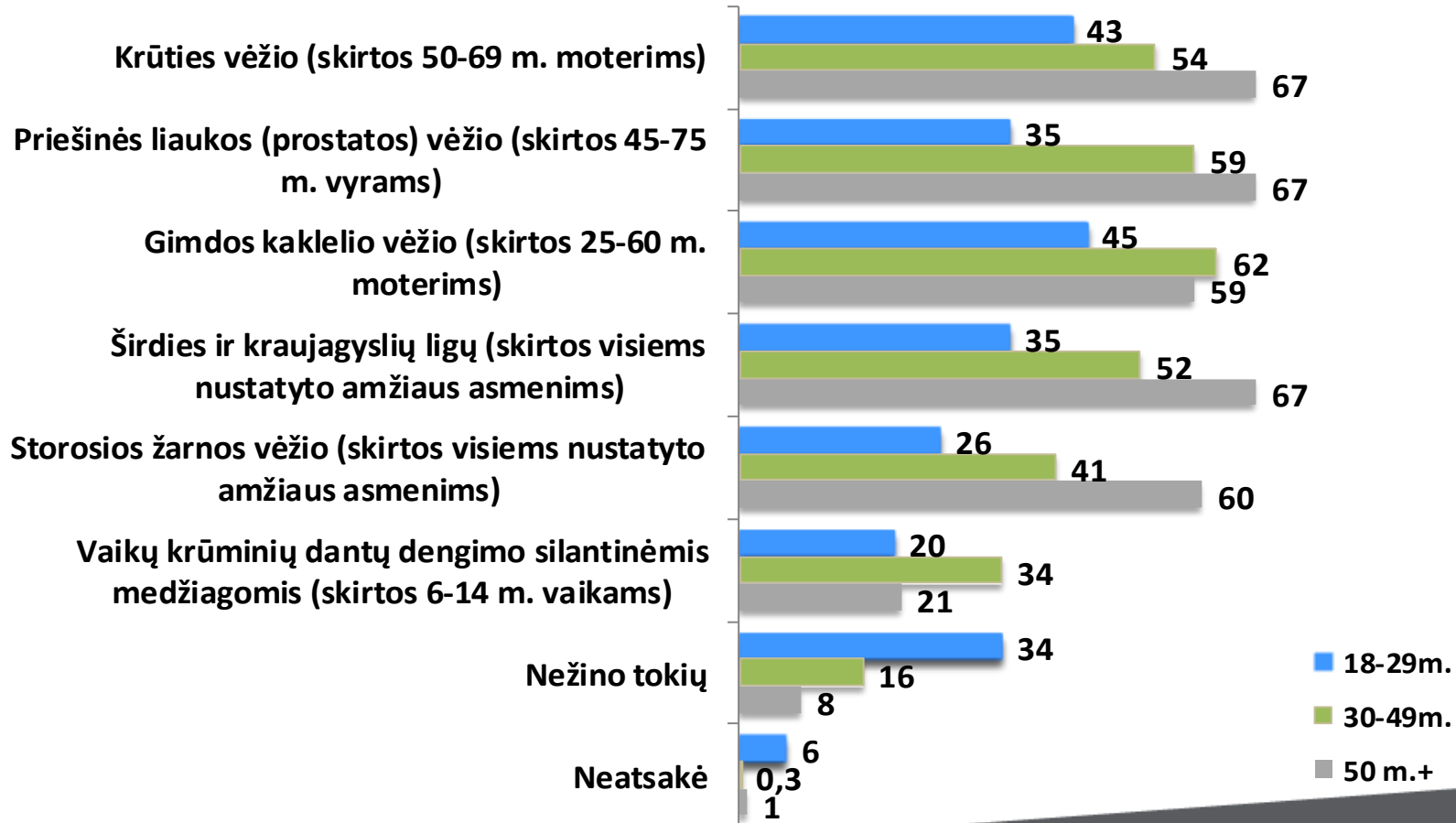

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCIŠĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

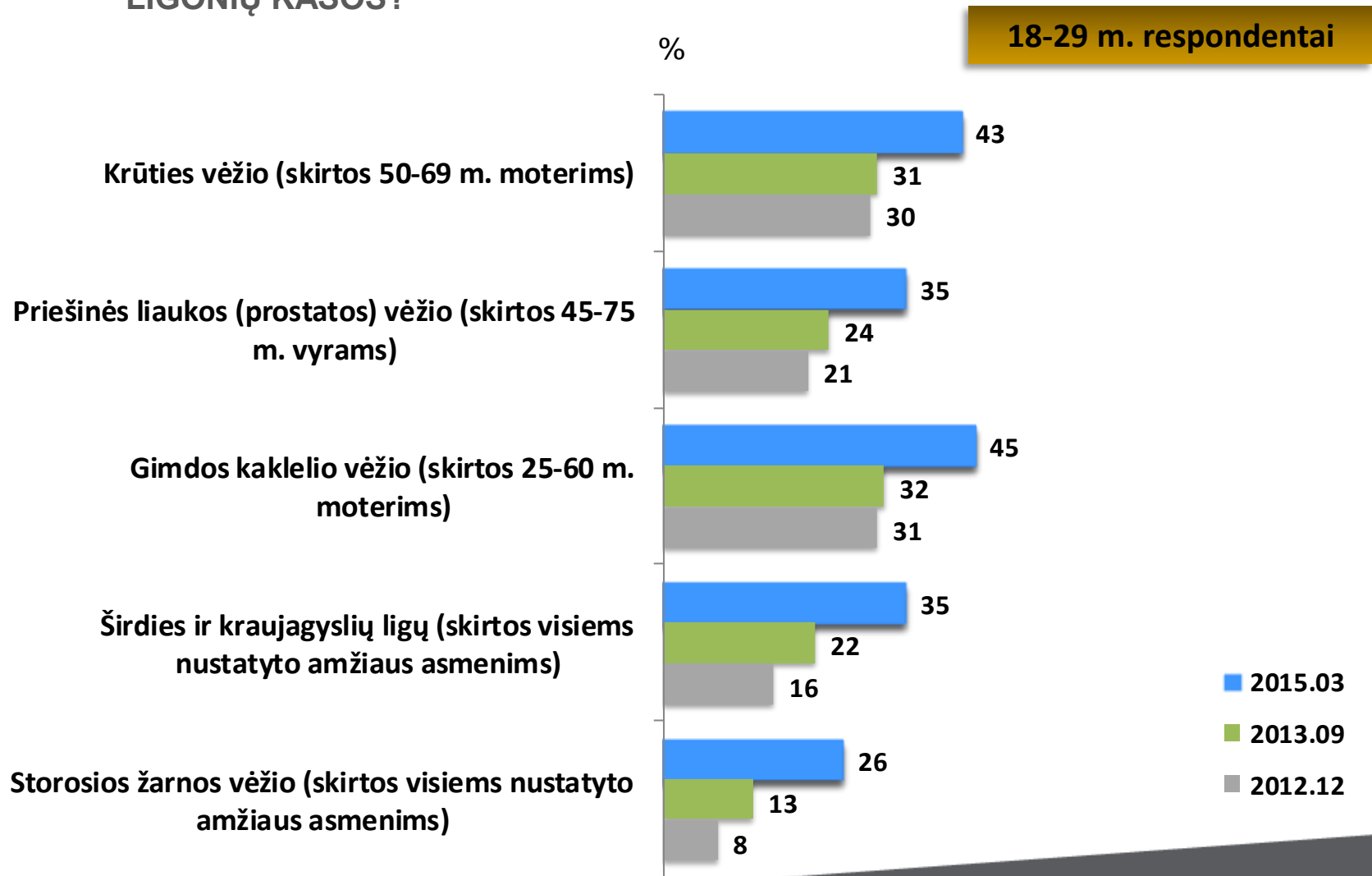

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

Visi apklaustieji (%)

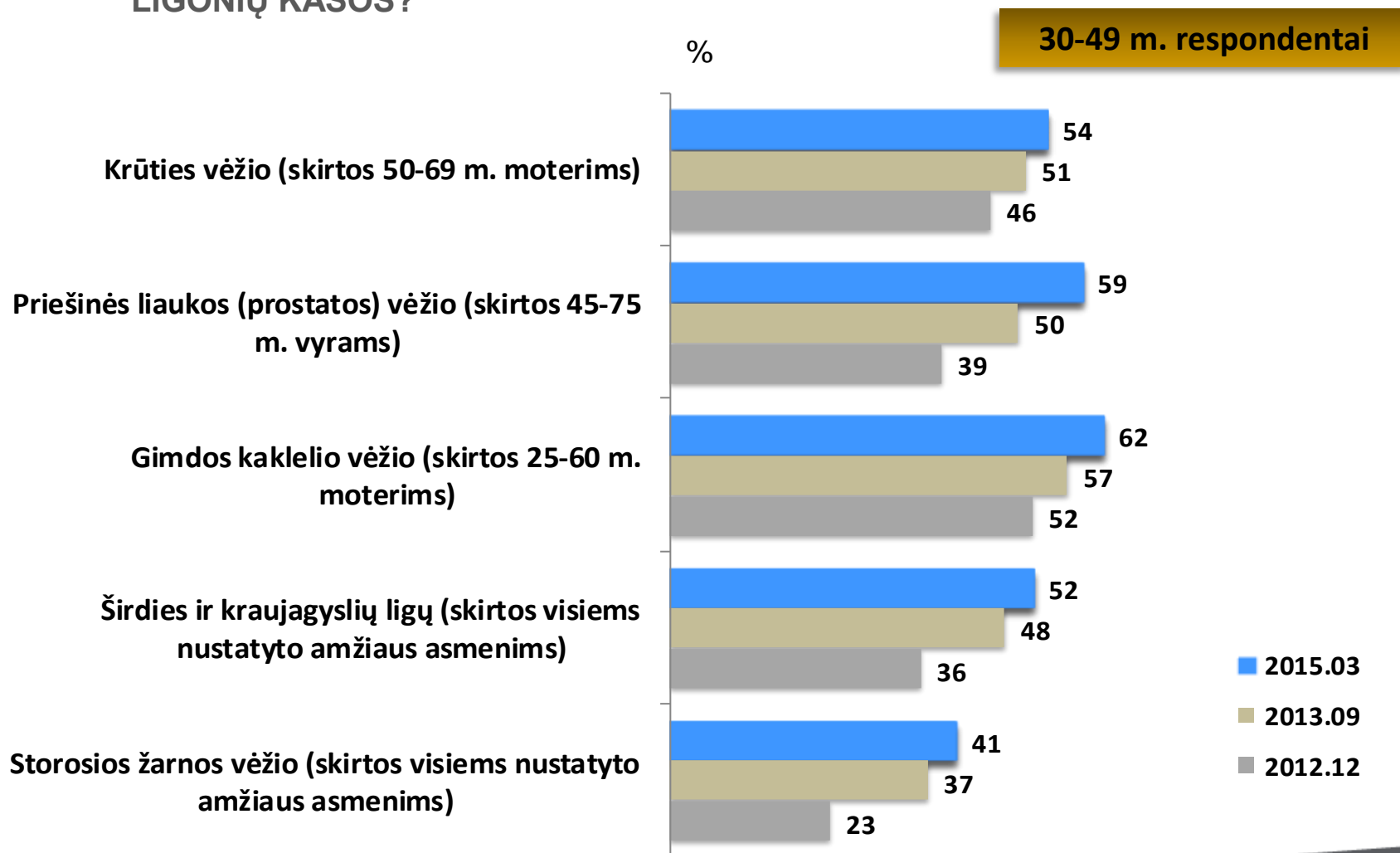

AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCINĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

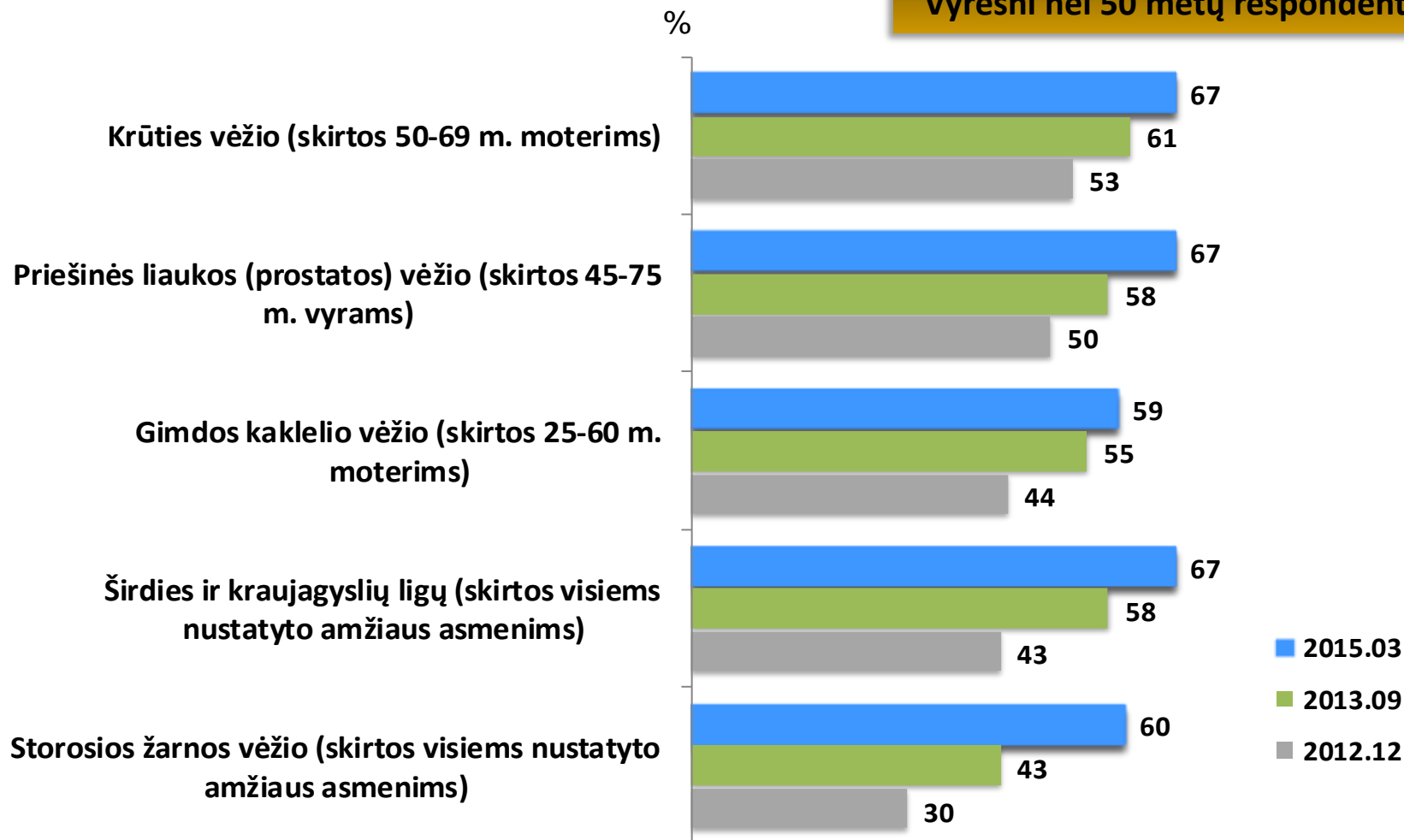
AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCIŠĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

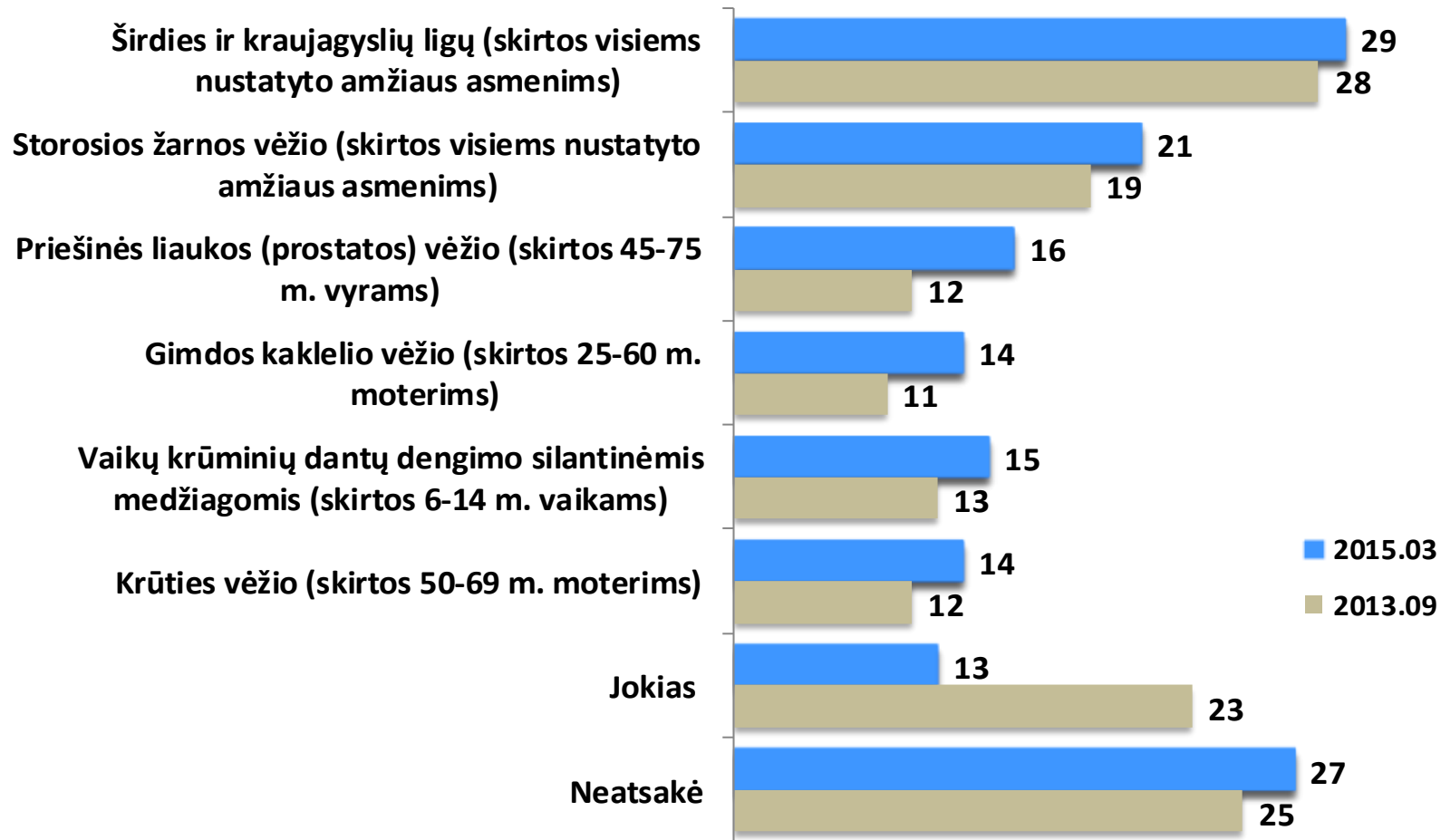
AR JŪS ŽINOTE, KAD TAM TIKRO AMŽIAUS ASMENYS GALI NEMOKAMAI DALYVAUTI ŠIOSE PREVENCIŅĖSE PROGRAMOSE, KURIŲ PASLAUGAS APMOKA LIGONIŲ KASOS?

Vyresni nei 50 metų respondantai

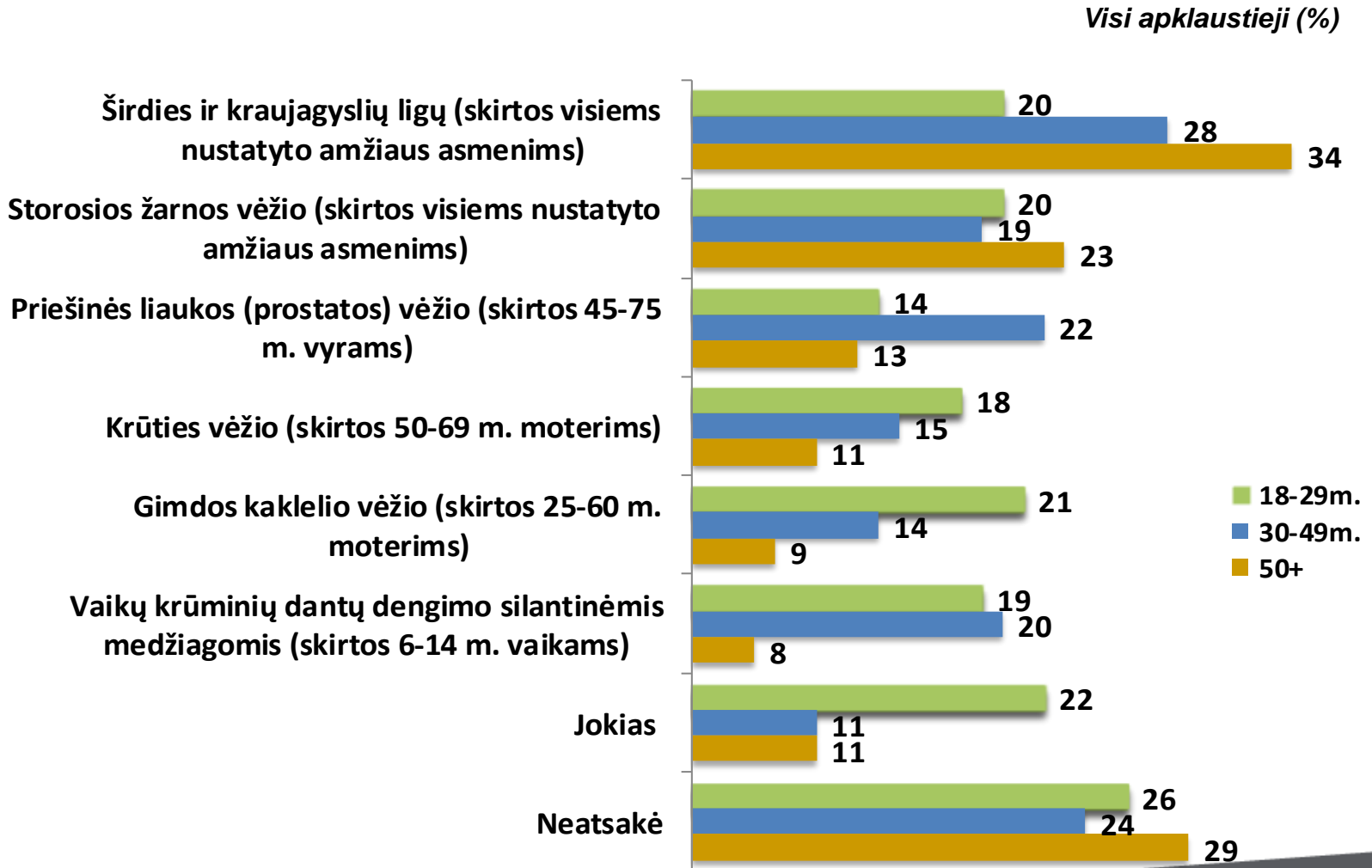

APIE KURIAS IŠ ŠIŲ NEMOKAMŲ PREVENCINIŲ PROGRAMŲ JŪS NORĖTUMĖTE GAUTI DAUGIAU INFORMACIJOS?

Visi apklaustieji (%)

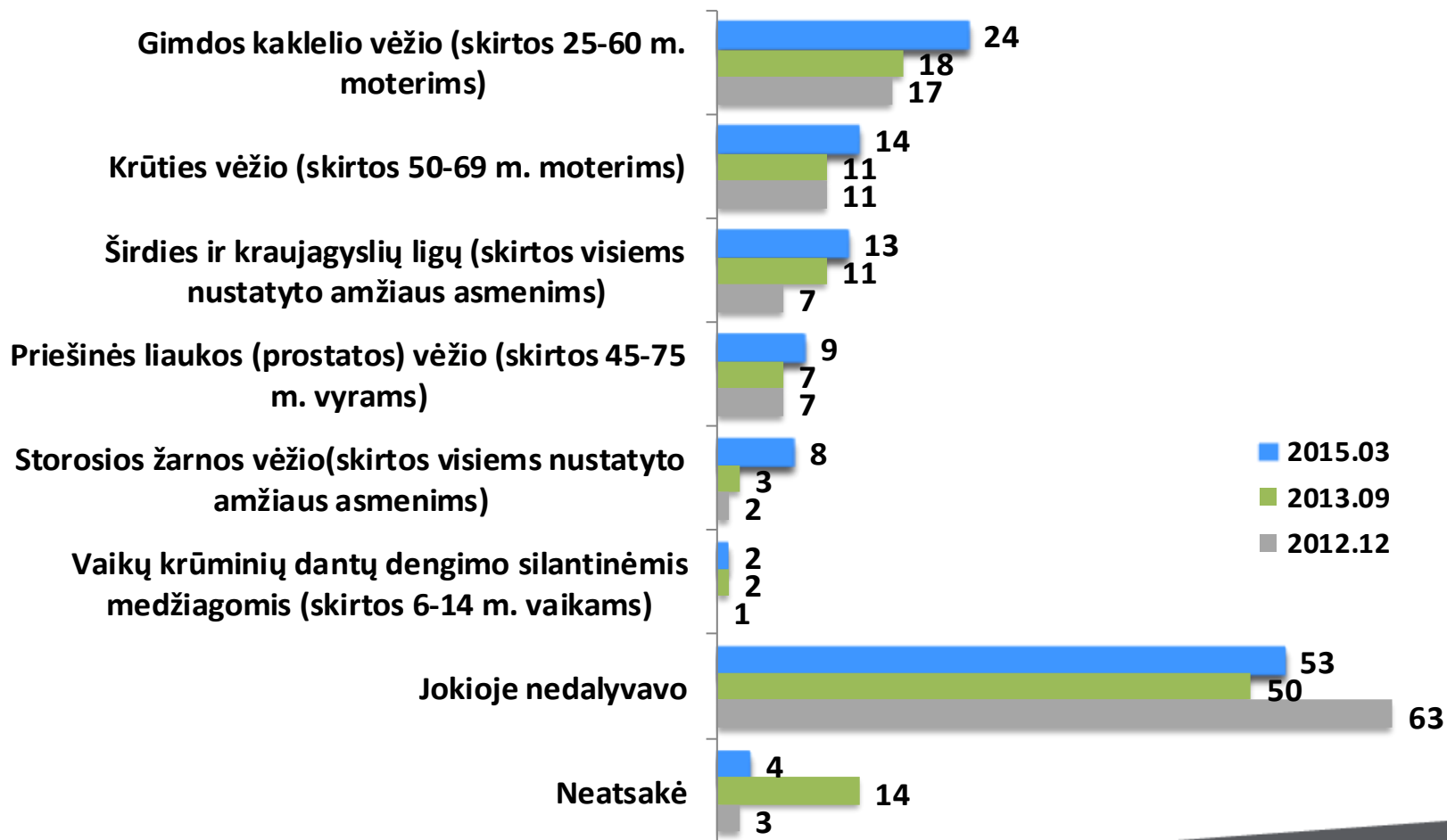

APIE KURIAS IŠ ŠIŲ NEMOKAMŲ PREVENCINIŲ PROGRAMŲ JŪS NORĖTUMĖTE GAUTI DAUGIAU INFORMACIJOS?

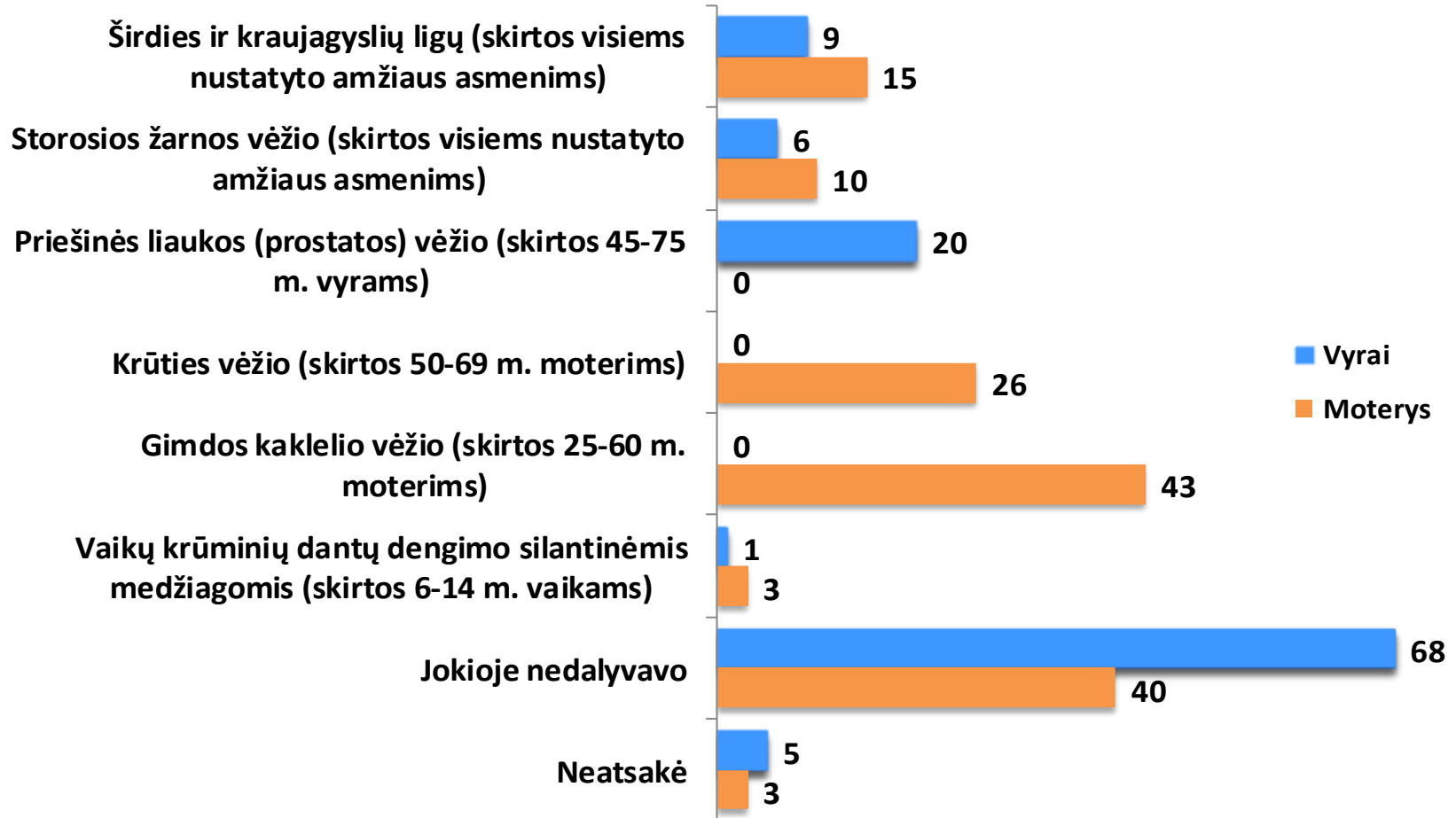
AR JŪS KADA NORS DALYVAVOTE KOKIOSE NORS NEMOKAMOSE PREVENCIŪSE PROGRAMOSE?

Visi apklaustieji (%)

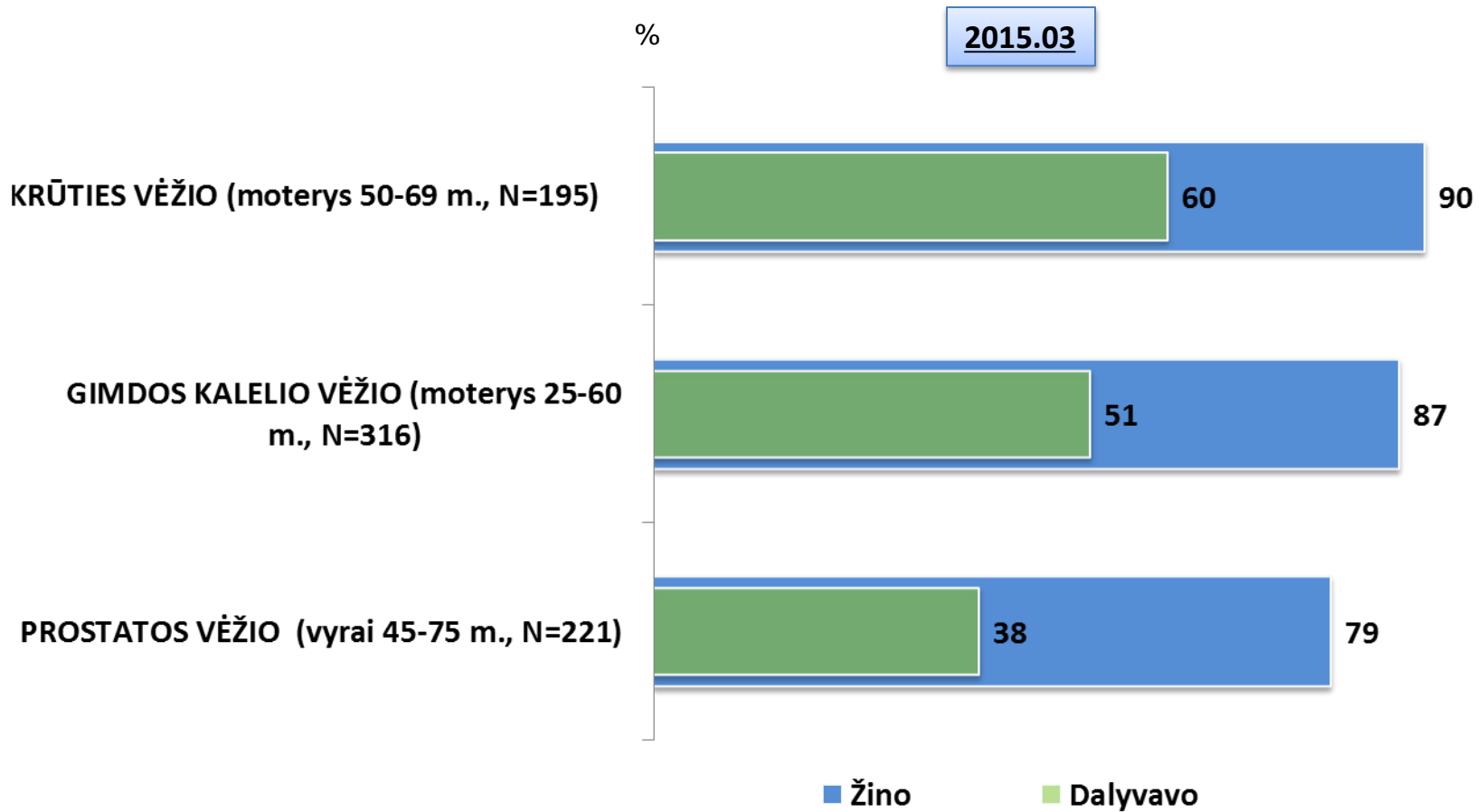

AR JŪS KADA NORS DALYVAVOTE KOKIOSE NORS NEMOKAMOSE PREVENCIŪSE PROGRAMOSE?

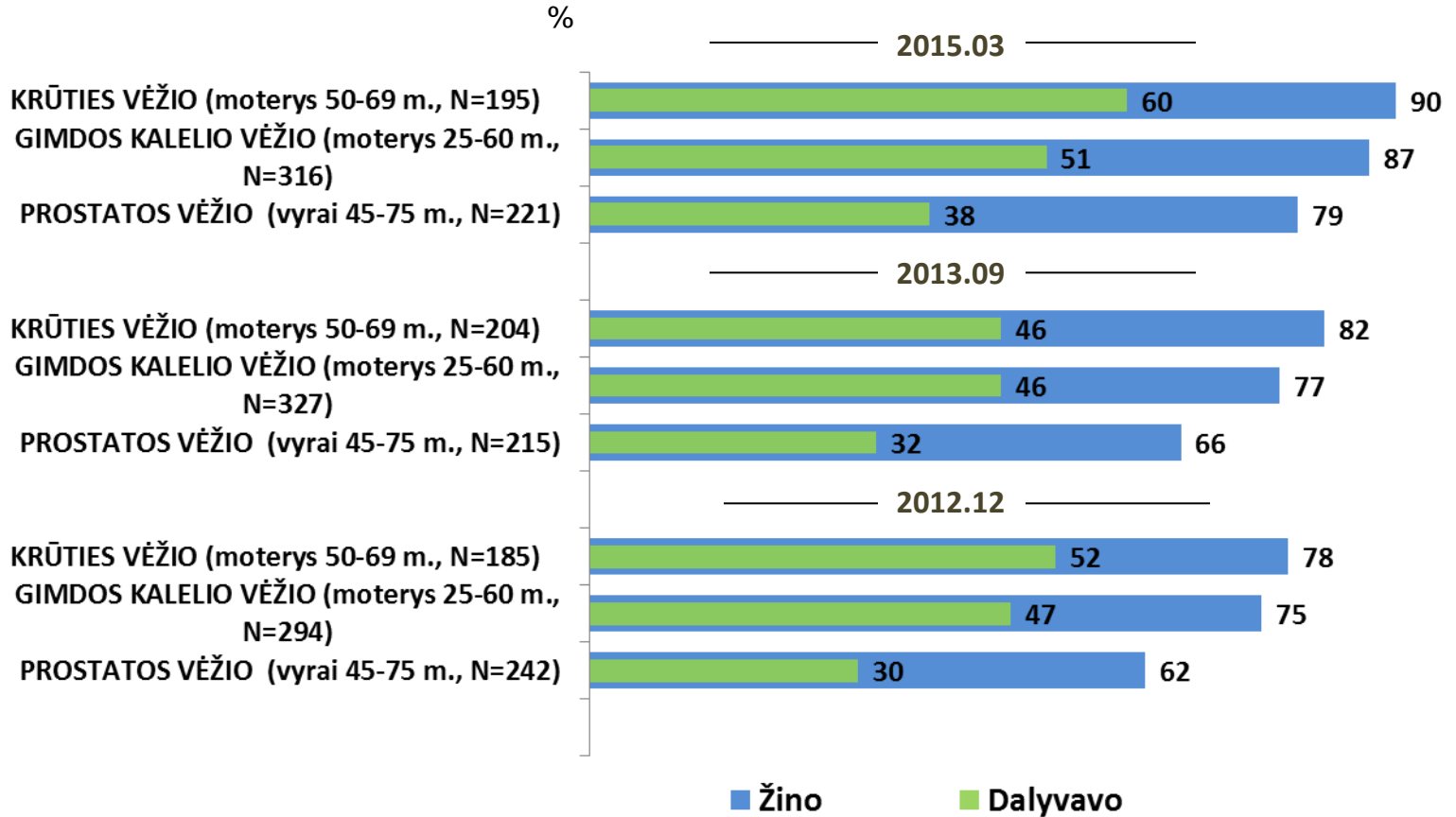
Visi apklaustieji (%)

NEMOKAMOS PREVENČINĖS PROGRAMOS – ŽINOJIMAS IR DALYVAVIMAS TIKSLINĖSE GRUPĖSE

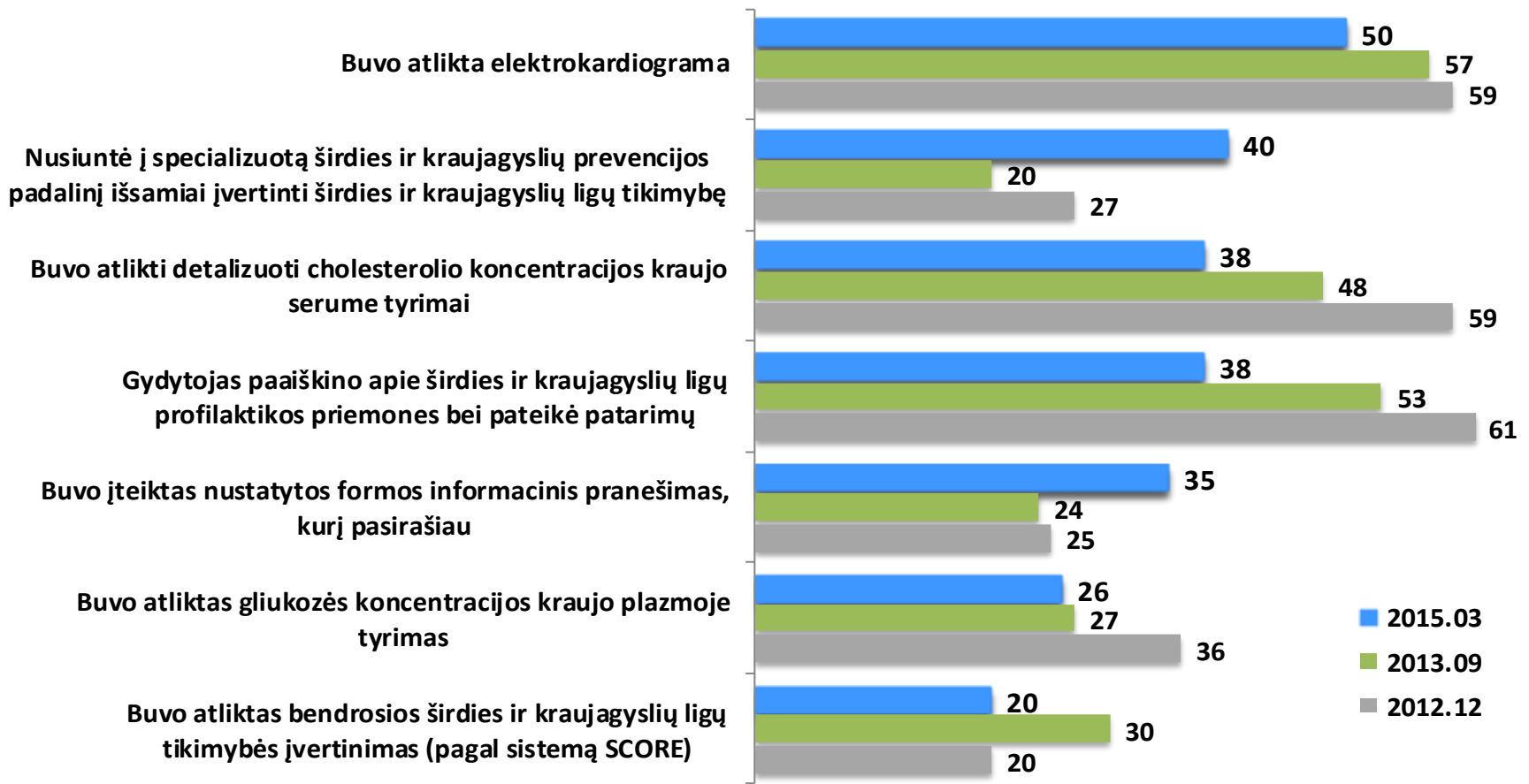

NEMOKAMOS PREVENČINĖS PROGRAMOS – ŽINOJIMAS IR DALYVAVIMAS TIKSLINĖSE GRUPĖSE

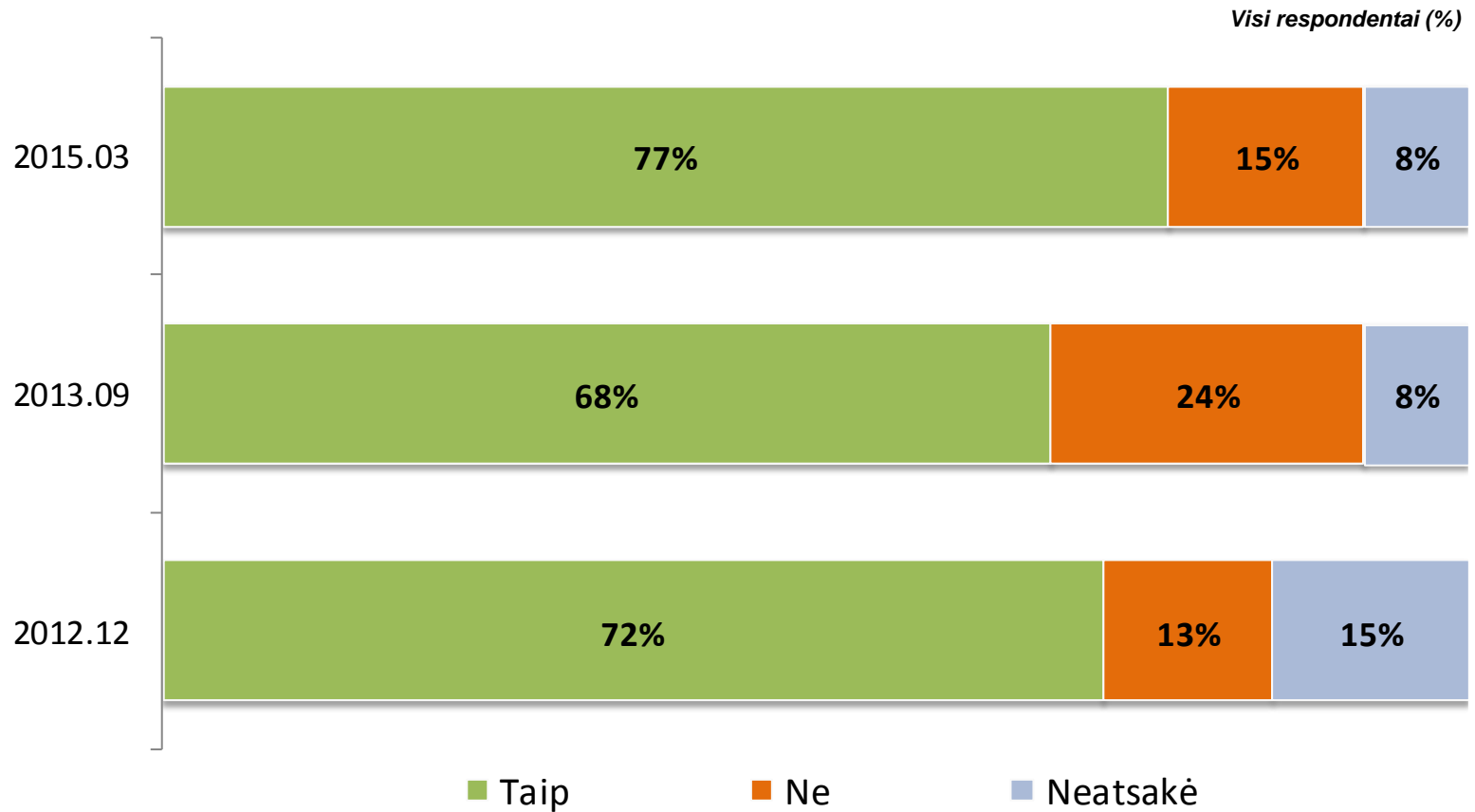

JŪS NURODĖTE, KAD DALYVAVOTE ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PREVENCINĖJE PROGRAMOJE. KURIOMIS IŠ KORTELĖJE NURODTYŲ PRIEMONIŲ JŪS PASINAUDOJOTE AR JUMS BUVO PASIŪLYTA PASINAUDOTI?

Dalyvavo širdies ir kraujagyslių ligų programoje N=124 (%)

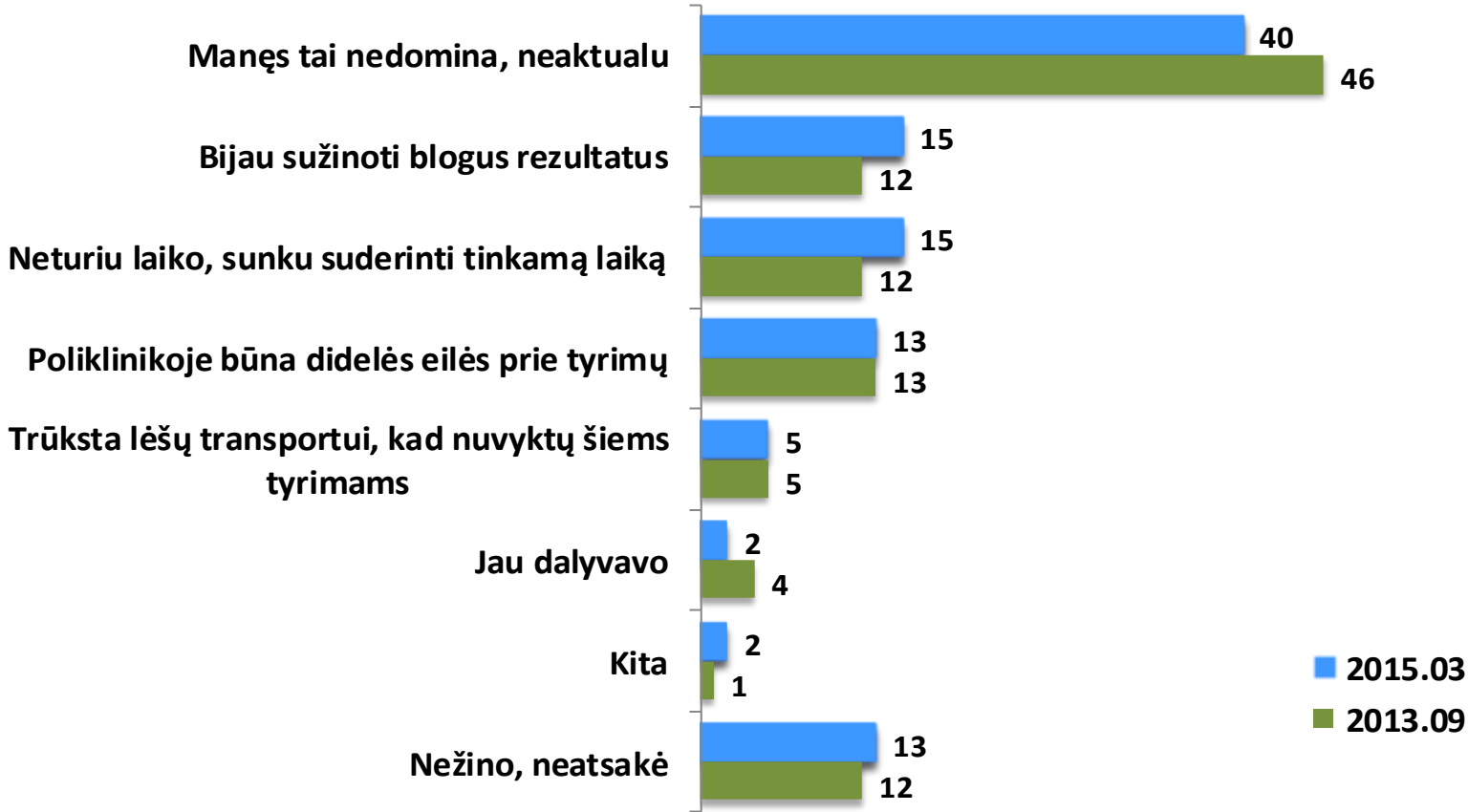

JEIGU JUMS PASIŪLYTŲ DALYVAUTI NEMOKAMOJE PROGRAMOJE, SKIRTOJE ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PREVENCIJAI, AR JŪS DALYVAUTUMĖTE?

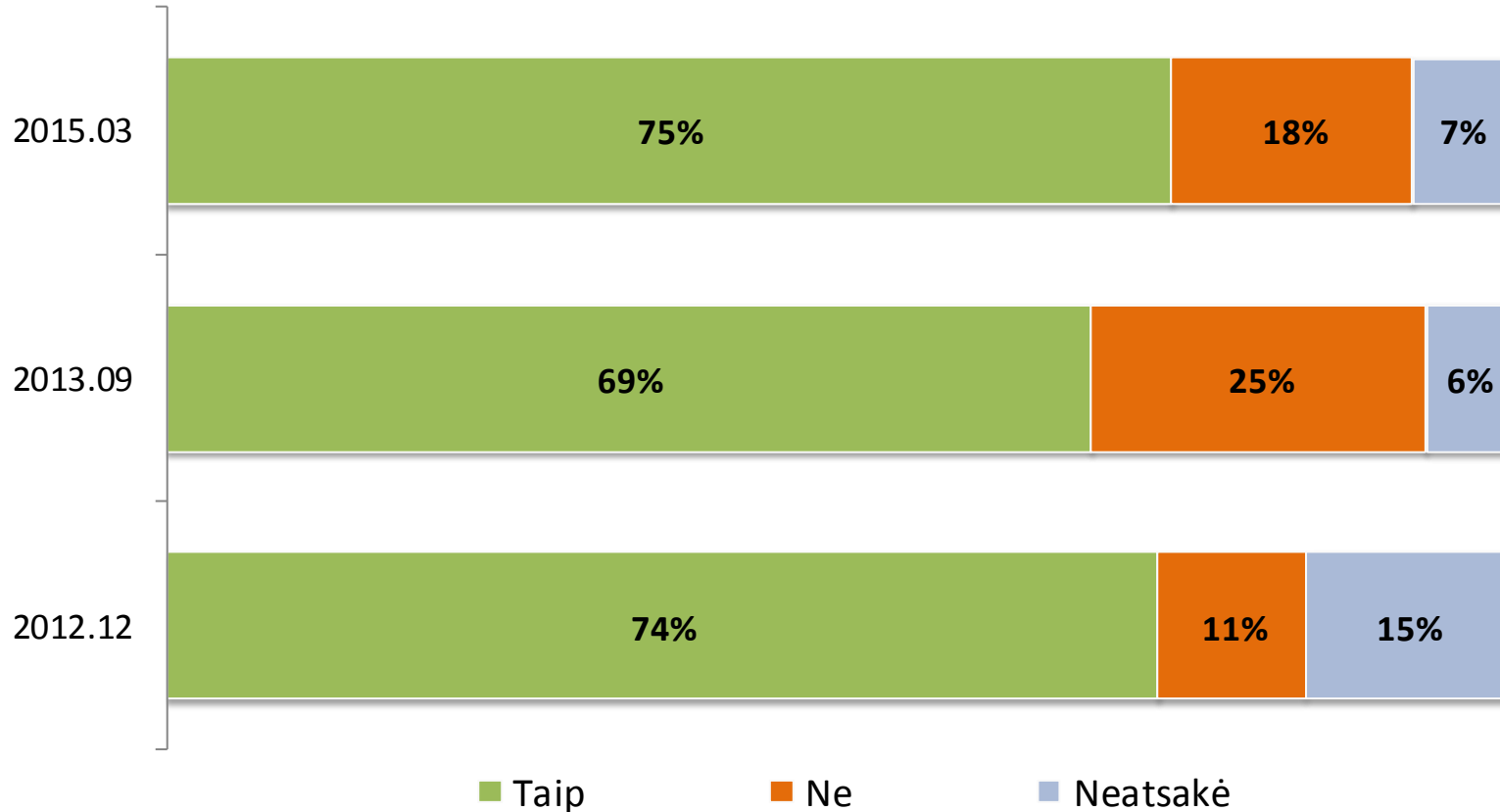
KODĖL JŪS NESUTIKTUMĖTE DALYVAUTI TOKIOJE ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PREVENCINĖJE PROGRAMOJE?

Nesutinkantys dalyvauti (%)

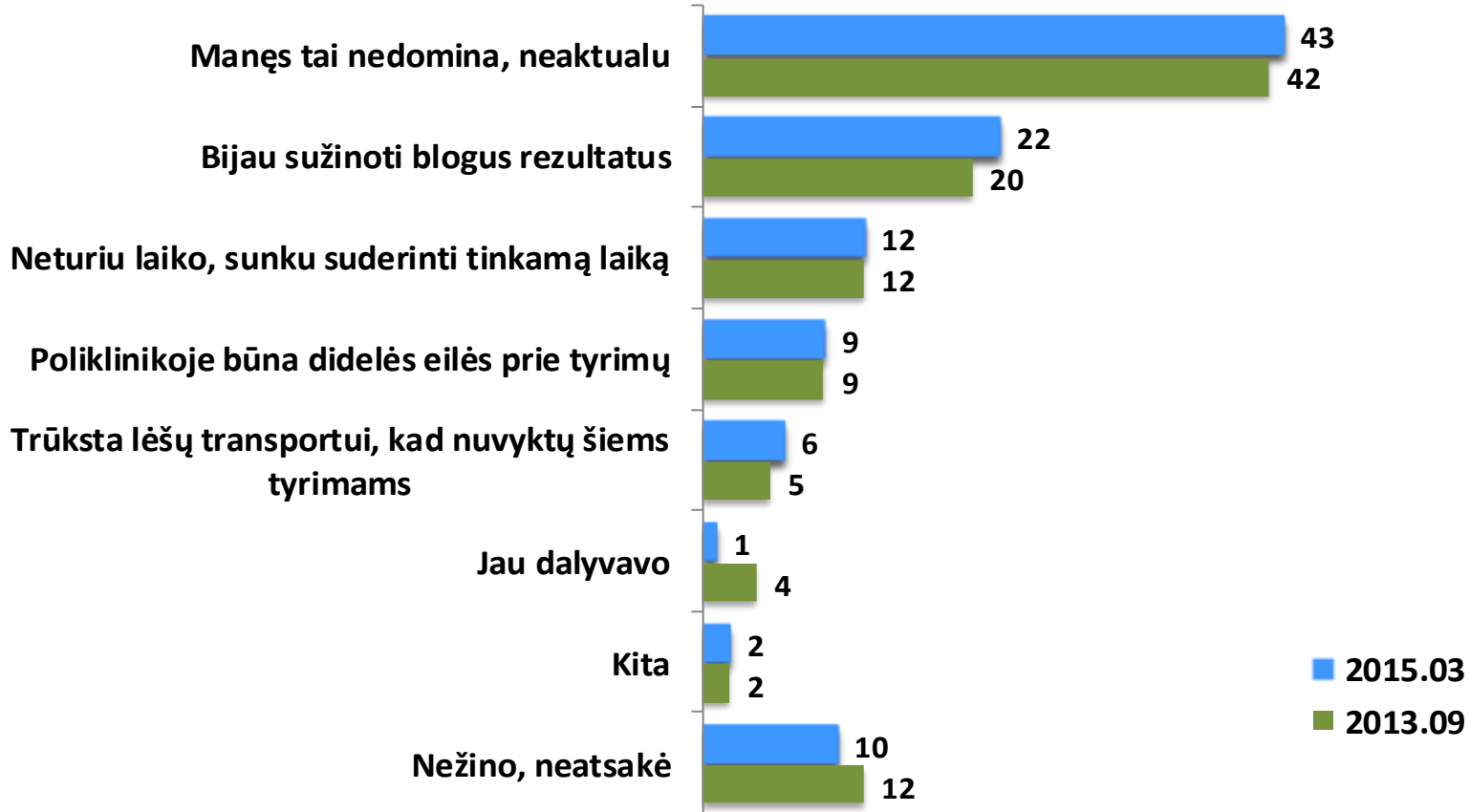
JEIGU JUMS PASIŪLYTŲ DALYVAUTI NEMOKAMOJE PROGRAMAJE, SKIRTOJE ANKSTYVAM VĖŽIO (PROSTATOS, KRŪTIES AR GIMDOS KAKLELIO, STOROSIOS ŽARNOS) DIAGNOZAVIMUI, AR JŪS DALYVAUTUMĖTE?

Visi respondentai (%)

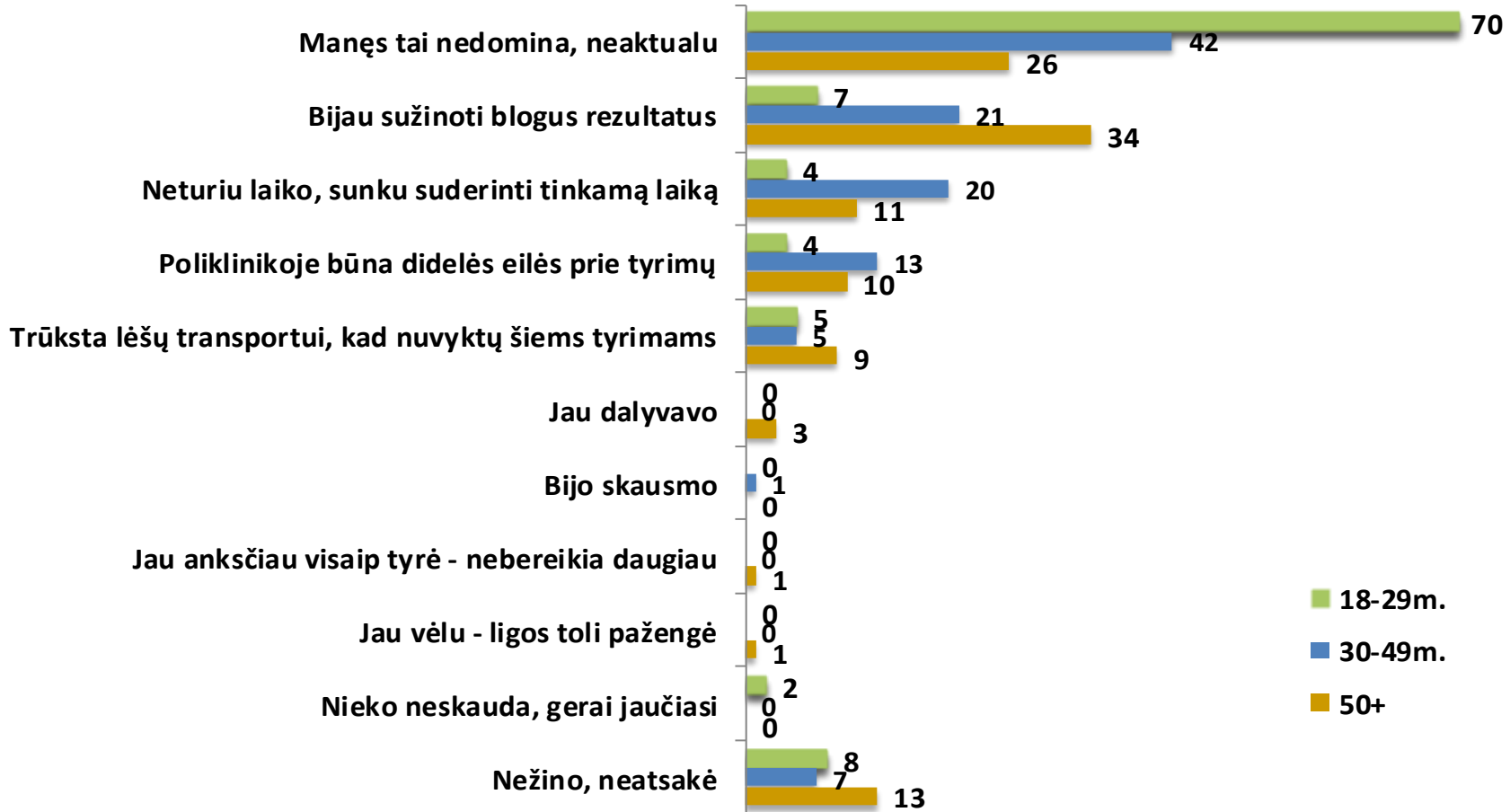
KODĖL JŪS NESUTIKTUMĖTE DALYVAUTI TOKIOJE PREVENČINĖJE NEMOKAMOJE ANSKTYVOS VĖŽIO DIAGNOSTIKOS PROGRAMOJE?

Nesutinkantys dalyvauti (%)

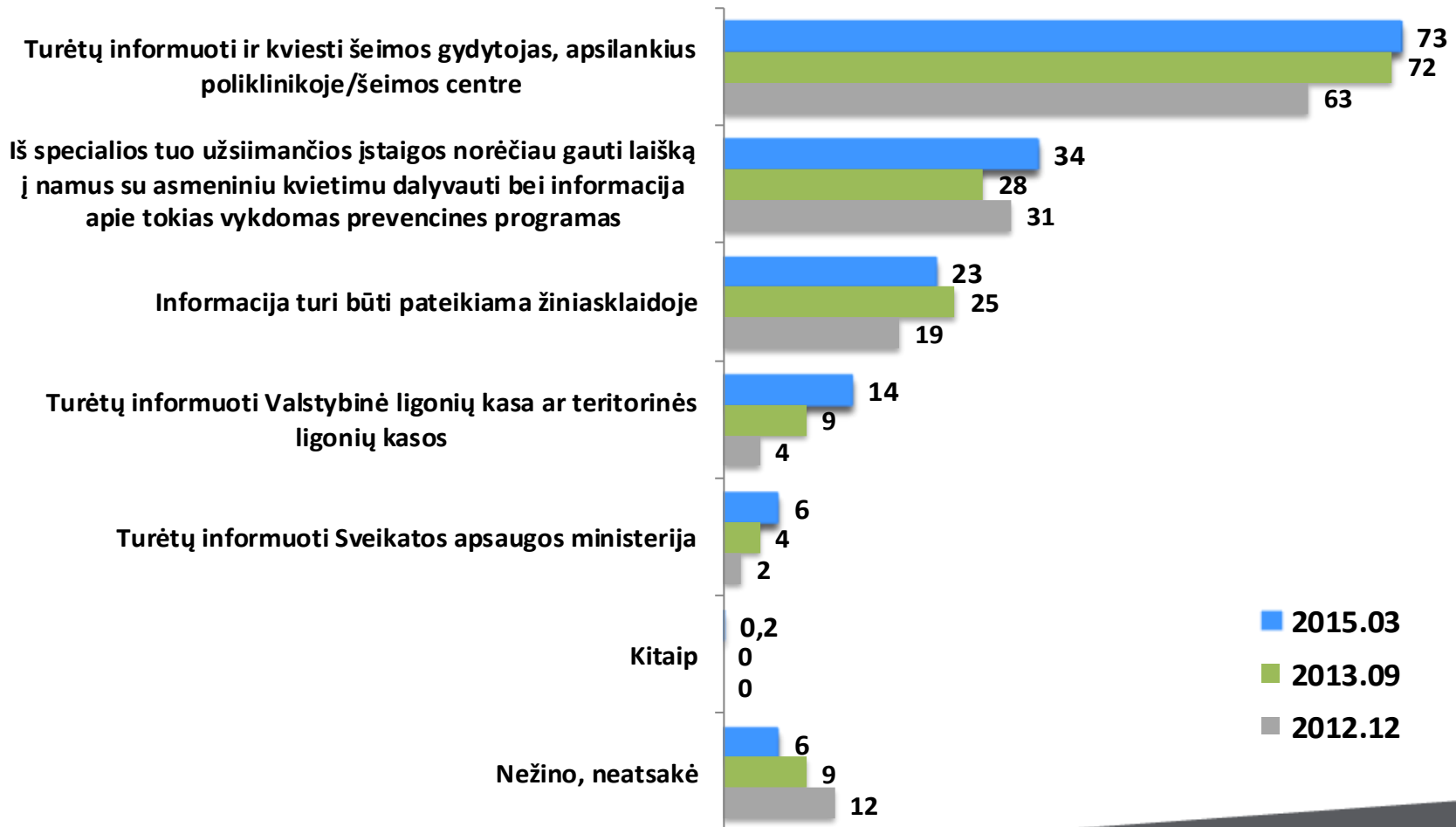
KODĖL JŪS NESUTIKTUMĖTE DALYVAUTI TOKIOJE PREVENCINĖJE NEMOKAMOJE ANSKTYVOS VĖŽIO DIAGNOSTIKOS PROGRAMOJE?

Nesutinkantys dalyvauti, N=251 (%)

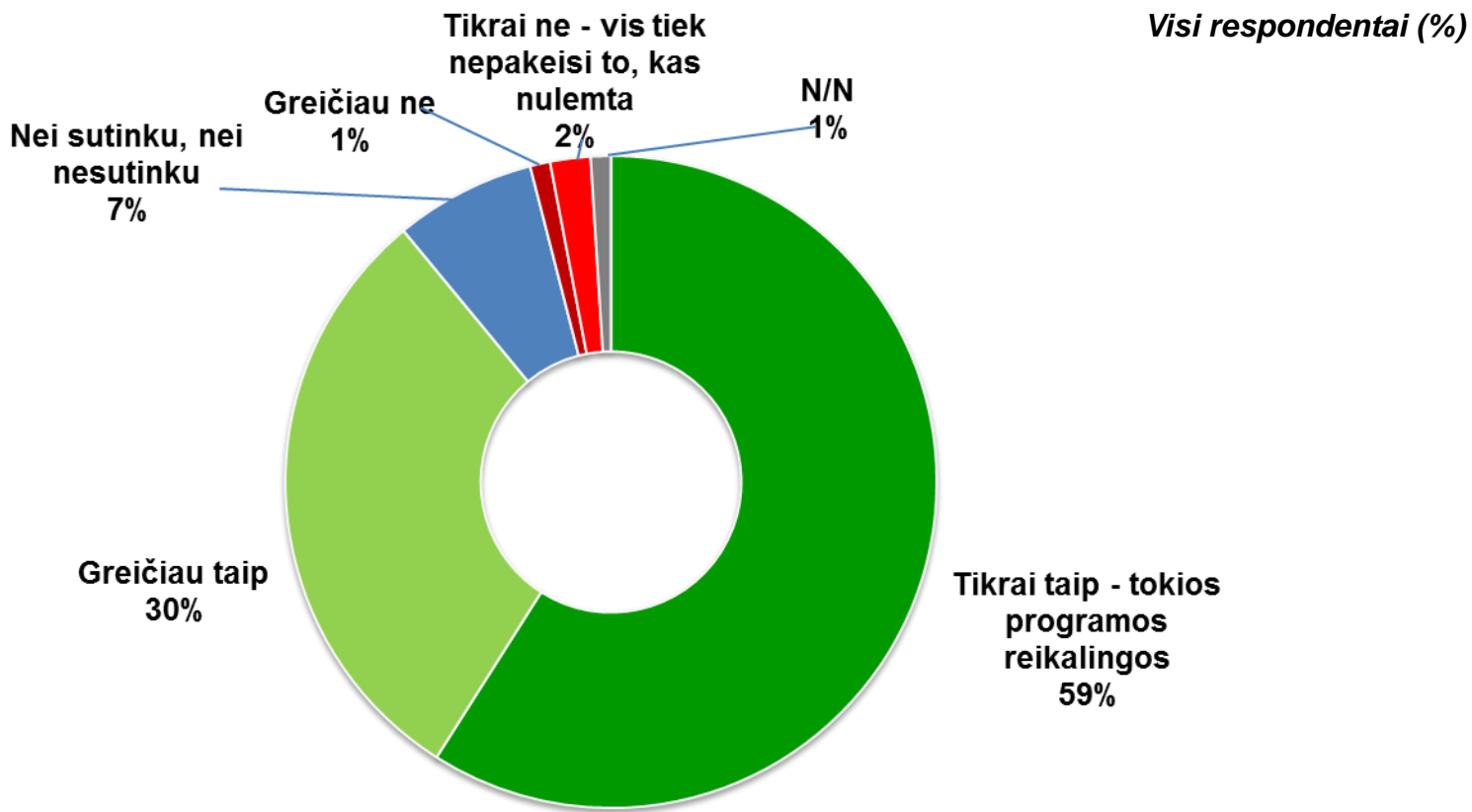

KAIP JŪS NORĖTUMĖTE BŪTI INFORMUOJMAS/-A IR KVIEČIAMAS DALYVAUTI NEMOKAMOSE PREVENCIŪSĖSE PROGRAMOSE, SKIRTOSE PATIKRAI DĖL ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ BEI DĖL VĖŽIO (PROSTATOS, KRŪTIES AR GIMDOS KAKLELIO, STOROSIOS ŽARNOS)?

Visi respondentai, (%)

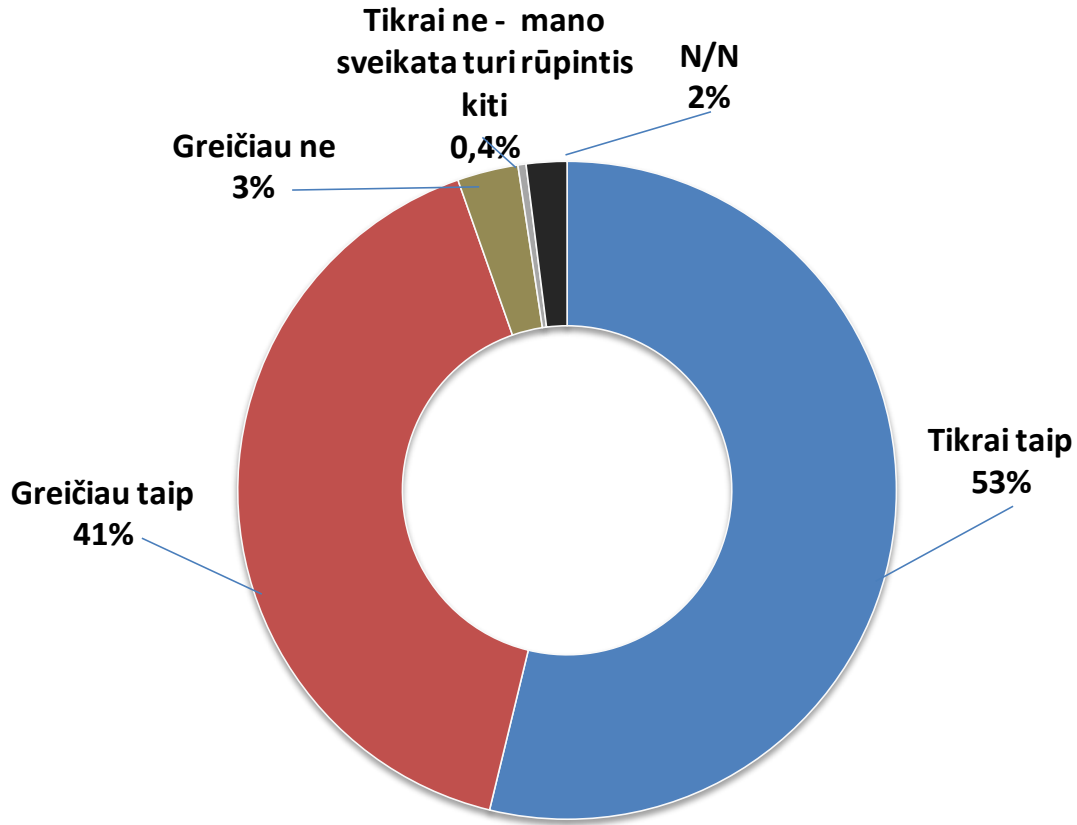

AR JŪS SUTINKATE SU TEIGINIU, KAD ANKSČIAU APTARTOS NEMOKAMOS PREVENČINĖS PROGRAMOS YRA REIKALINGOS, NES KUO ANKSČIAU NUSTATOMA LIGA, TUO DAUGIAU GALIMYBIŲ IŠGYDYTI PACIENTĄ?

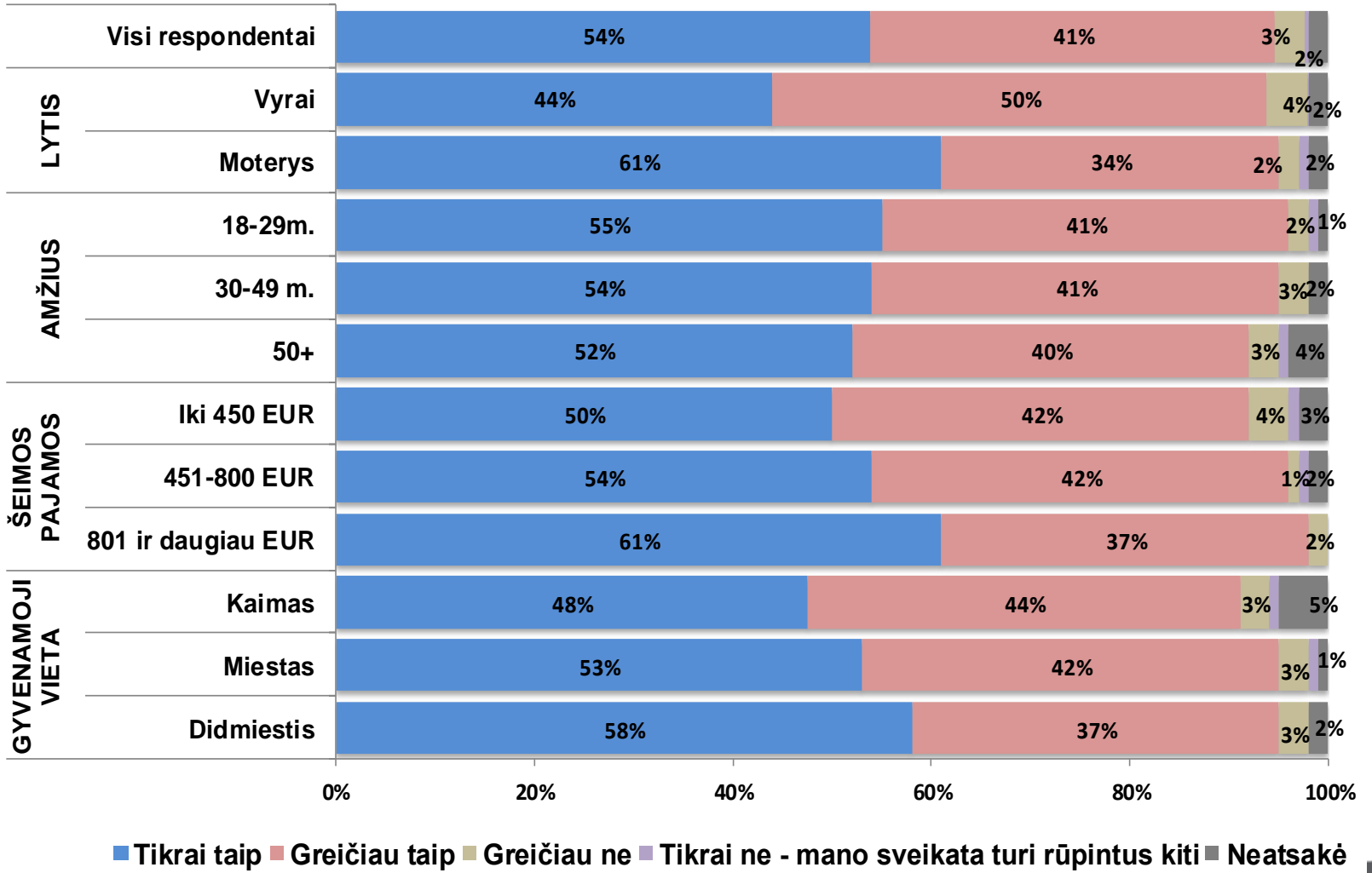

AR JŪS JAUČIATĒS ATSAKINGAS UŽ SAVO SVEIKATĀ?

Visi respondentai (%)

AR JŪS JAUČIATĖS ATSAKINGAS UŽ SAVO SVEIKATĄ?

- 1. Antrus metus iš eilės didėja gyventojų informuotumas apie nemokamas prevencines programas** – beveik 6 iš 10 suaugusių gyventojų Lietuvoje žino apie krūties vėžio, priešinės liaukos (prostatos) bei gimdos kaklelio vėžio prevencines programas, kurių paslaugas apmoka ligonių kasos. Daugiau nei pusė apklaustų gyventojų girdėjo apie širdies kraujagyslių ligų prevencinę programą, o beveik pusė žino storosios žarnos vėžio prevencinę programą. Mažiausiai gyventojai informuoti apie vaikų krūminių dantų dengimo silaninėmis medžiagomis prevencinę programą (žino kas ketvirtas), tačiau ši programa skirta gana siaurai gyventojų grupei (tiems, kas turi 6 – 14 metų vaikus). **Nežinančių nė vienos prevencinės programos šiuo metu yra šeštadalis respondentų (prieš medus tokių buvo ketvirtadalis** – tad informuotų gyventojų dalis per metus padidėjo 10 procentinių punktų). Per metus daugiau už kitas padidėjo šių dviejų programų žinomumas – storosios žarnos vėžio (12 proc. punktų, o per dvejus metus informuotų apie šią prevencinę programą išaugo dvigubai) bei priešinės liaukos vėžio (10 proc. punktų). Lyginant su 2013 m. pabaigoje vykusia apklausa, ženkliausiai pagerėjo vyrų informuotumas apie prostatos vėžio (15 proc. punktų) bei storosios žarnos vėžio (13 proc. punktų) prevencines programas, o tarp moterų daugiausiai (po 12 proc. punktų) padidėjo žinančių apie gimdos kaklelio bei apie storosios žarnos vėžio prevencines programas. Analizuojant pokyčius atskirose amžiaus grupėse galima išskirti padidėjusį prevencinių programų žinomumą jaunimo iki 30 metų bei vyresnių nei 50 metų grupėse.
- 2. Daugiau gyventojai nori sužinoti 2 prevencines programas** – kaip ir prieš metus gyventojai daugiau nei kitomis domisi **širdies ir kraujagyslių ligų** (trys iš dešimties nori daugiau apie tai sužinoti) bei **storosios žarnos vėžio** (penktadalis nori sužinoti daugiau) prevencinėmis programomis. Per paskutinius metus 4 proc. punktais padidėjo susidomėjimas priešinės liaukos (prostatos) vėžio prevencine programa, o 3 proc. punktais padidėjo norinčių sužinoti apie gimdos kaklelio vėžio prevencinę programą.
- 3. Toliau didėja dalyvavusių kokioje nors prevencinėje programoje gyventojų dalis** - per paskutinius metus 7 proc. punktais padidėjo gyventojų dalis, kurie dalyvavo kokioje nors prevencinėje programoje (2012 m. kur nors dalyvavo 34 proc., 2013 m. – 36 proc. o jau 2015 m. kovą dalyvavusių gyventojų dalis buvo 43 proc.). Apklausa parodė, kad per paskutinius metus įvairios informacinės ir dalyvauti skatinančios priemonės prisidėjo prie geresnių žinojimo ir dalyvavimo rodiklių atskirose tikslinėse prevencinių programų grupėse: pvz., krūties vėžio programa, skirta 50 – 69 metų moterims – apie šią programą žino 90 proc. tokio amžiaus moterų (per metus žinojimas padidėjo 8 proc. punktais) ir 60 proc. apklaustų tokio amžiaus moterų tokioje bent kartą dalyvavo (per metus padidėjo 14 proc. punktų); gimdos kaklelio vėžio programa, skirta 25 – 60 metų moteris – apie ją žino 87 proc. tokio amžiaus moterų (padidėjo 10 proc. punktų) bei kas antra nors kartą tokioje prevencinėje programoje dalyvavo (5 proc. punktais daugiau nei prieš metus); priešinės liaukos vėžio prevencinė programa, skirta 45 – 75 metų vyrams – apie tai žino aštuoni iš dešimties tokio amžiaus vyrų (13 proc. punktų daugiau nei prieš metus) bei nors kartą dalyvavo beveik keturi iš dešimties (6 proc. punktais daugiau, nei prieš metus).

- 4. Teigiamas požiūris į ligonių kasų apmokamas prevencines programas** – 9 iš 10 suaugusių Lietuvos gyventojų sutinka su teiginiu, kad nemokamos prevencinės programos yra reikalingos (“nes kuo anksčiau nustatoma liga, tuo daugiau galimybių išgydyti pacientą”) bei 3 iš 4 apklaustų gyventojų nurodė, kad, jei jiems būtų pasiūlyta dalyvauti nemokamose prevencinėse programose (pvz., skirtose širdies ir kraujagyslių ligų prevencijai ar ankstyvam vėžio diagnozavimui), jie sutiktų dalyvauti. Sutinkančių dalyvauti šiose dvejose nemokamose prevencinėse programose per paskutinius metus padidėjo 6 - 7 proc. punktais. Kad nesutiktų dalyvauti tokiose prevencinėse programose per paskutinį tyrimą tenurodė 15 – 18 procentų suaugusių šalies gyventojų, o kad aptartos nemokamos prevencinės programos yra nereikalingos tenurodė 3 proc. apklaustų gyventojų (dar 7 proc. pasakė, kad su tokiu teiginiu nei sutinka, nei nesutinka, 30 proc. greičiau sutiko ir 59 proc. tikrai sutiko su tokių programų reikalingumu. Moterys šias prevencines programas vertina palankiau bei daugiau linkusios dalyvauti (8 iš 10 apklaustų moterų), nei vyrai (du trečdaliai iš apklaustų vyrų).
- 5. Svarbiausi motyvai, kodėl nenori dalyvauti prevencinėse programose** – kaip ir prieš metus gyventojai, kurie nesutiktų dalyvauti prevencinėse programose, dažniausiai paminėjo tai, kad tai, jų nuomone, jiems neaktualu, kol kas jie nenori apie tai galvoti (4 iš 10 neketinančių dalyvauti). Kiti dažniau nurodomi atsisakymo motyvai – bijo sužinoti galimus blogus tyrimų rezultatus, pasiteisinimas dėl laiko stokos (neturiu tam laiko, sunku suderinti jiems tinkamą apsilankymo laiką), baimė, kad poliklinikose būna didelės eilės prie tyrimų (jau nusistovėjusi nuostata apie blogai organizuotą poliklinikų darbą).
- 6. Svarbiausias vaidmuo tenka šeimos gydytojui** – 3 iš 4 apklaustų suaugusių Lietuvos gyventojų norėtų, kad apie nemokamas prevencines programas juos informuotų bei pakviestų jose dalyvauti **šeimos gydytojas**. Kiti galimi informavimo bei kvietimo dalyvauti prevencinėse programose būdai gyventojams atrodo mažiau priimtini – trečdalis norėtų gauti laišką į namus iš specialios tuo užsiimančios įstaigos (su asmeniniu kvietimu dalyvauti bei platesne informacija apie tokias vykdomas prevencines programas), ketvirtadaliui būtų priimtina apie tai sužinoti iš specialios informacijos žiniasklaidoje, septintadaliui būtų priimtina gauti kvietimą dalyvauti bei informaciją iš VLK ar teritorinių ligonių kasų, o vienas iš dvidešimties respondentų norėtų gauti tokią informaciją iš Sveikatos apsaugos ministerijos. Tokie gyventojų atsakymai iš esmės nesikeičia jau trečius metus iš eilės (per paskutinius metus kiek padidėjo norinčių gauti laišką iš specialios tuo užsiimančios įstaigos ar iš ligonių kasų).

1. Tyrimo rezultatai rodo, kad gyventojai vis geriau informuoti apie prevencines programas ir jų reikalingumą. Norint išlaikyti aukštą žinomumo lygį bei teigiamas nuostatas, būtinas tolesnis nuolatinis informacinis palaikymas apie tokias prevencines programas tiek tikslinėse gyventojų grupėse, tiek ir bendrai visiems Lietuvos gyventojams.
2. Šalia informavimo turėtų būti taikomos ir įvairios priemonės, skatinančios gyventojus, kurioms yra skirtos prevencinės programos, aktyviau jose dalyvauti. Rekomenduotume gyventojams numatomas priemones įvertinti papildomais tyrimais (kiek jos būtų efektyvios atskirioms gyventojų grupėms), taip užtikrinant grįžtamąjį ryšį.
3. Skatinant gyventojus dalyvauti prevencinėse programose, atkreiptinas dėmesys į tokias tikslines grupes:
 - a) šeimos gydytojai ir gydymo įstaigos – tai didžiausią autoritetą visuomenėje turintys informacijos sklaidėjai;
 - b) jaunimas – kaip naudojantys modernias informavimo priemones (socialiniai tinklai, internetas), bet sunkiai pasiekiamas tradicinėmis informavimo priemonėmis;
 - c) “nuomonės lyderiai” – skatinimo priemonės pristatyti per visuomenėje autoritetą turinčius žmones, rodant teigiamą pavyzdį ir tokių programų naudą.